

MEMORIALUL ARNĂUȚOIU

»

Expoziția de la MȚR, care comemorează 50 de ani de la distrugerea grupului de rezistență condus de Toma Arnăuțoiu din Nucșoara, e un succes.

Citiți reportajul de Iulia Blaga ÎN » PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

NR. 248 » 7 – 13 noiembrie 2009 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

NUMĂR SPECIAL

LITERATURĂ

CRONICA DE CARTE

Reportaj din infern

Bogdan-Alexandru Stănescu

„Roberto Saviano scrie o monografie a unei mafii mai puțin mediatizate decât Cosa Nostra și reușește să demonstreze că zona Campaniei adăpostește un cuib de vipere mai veninoase decât cele siciliene.”

ÎN » PAGINILE 10-11

» „Suplimentul de cultură” vă oferă șase pagini dedicate literaturii. Elena Vlădăreanu a realizat o paralelă între România și Bulgaria, două piețe diferite de carte, dar cu o ofertă literară consistentă. În vreme ce mai mulți autori români au fost deja traduși în Bulgaria, editorii de la noi nu sînt încă dispuși să investească în titluri din țara vecină.

» Alek Popov, unul dintre cei mai cunoscuți scriitori bulgari contemporani, ne-a acordat un interviu în care îi invită pe scriitori, artiști în general, să nu mai fie atît de obsedați de reprezentare: „Cel mai important pentru un artist este să-și vadă de treabă”.

» José Luís Peixoto, scriitorul-vedetă al Portugaliei, a luat parte, asemenea lui Alek

Popov, la cea de-a II-a ediție a Festivalului Internațional de Literatură București. Se gîndește să se mute la București timp de o lună pentru a scrie la viitorul roman. „E stabilit, nu doar mă gîndesc că mi-ar plăcea sau c-ar fi o idee bună. Mi-a plăcut aici, abia aștept ziua cînd o să mă întorc. Nici n-am plecat încă și vreau să mă întorc.”

Citiți ÎN » PAGINILE 4-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Transa electorală

Lucian Dan Teodorovici

Mi-am permis, într-una din zilele trecute, un soi de joc transformat în experiment personal. Pe site-ul meu, la secțiunea „blog”, mi-am mărturisit opțiunea electorală. Nici măcar una fermă, dar, oricum, o alegere dintre cele pe care „piața politică” ni le oferă. Eram convins, înainte de a scrie textul respectiv, că asta-mi va dinamita relația cu cititorii, măcar cu o bună parte dintre ei, adică aceia care aveau o altă variantă pentru prezidențiale. Însă am marșat pe idei, asumându-mi riscul, tocmai pentru a observa „cantitatea și calitatea” reacțiilor.

Mai întâi trebuie să vă spun că, în suficiente rînduri, am avut postări polemice pe blog. Mai

toate au stîrnit reacții, unele virulente, dar niciodată depășind limitele bunului-simt, iar asta indiferent dacă am vorbit despre literatură, despre filme, despre fotbal etc. Postarea „politică” a stîrnit însă cu totul alt gen de comentarii. Pe de-o parte, unele dezamăgite, ale unor amici din mediul online. Pe de altă parte, o serie de atacuri, venite sub nick-name-uri. Anonime adică. Încă și azi, cînd scriu acest text, „anonimii” își continuă jignirile, injuriile, deranjați definitiv și încăpățînat de opțiunea mea. Nu le permit publicarea pe site, înjurăturile se opresc la nivelul mailului, dar „experimentul”, îi spun încă așa, era din start unul personal.

Nu v-am povestit situația de dragul aflării în treabă ori pentru

a mai umple din spațiul acestui articol. Pur și simplu, era necesară ca introducere pentru concluzia la care cred că am putut ajunge cu toții, prin mijloace diferite, în această perioadă: în România asta „blazată”, în care se vorbește permanent de poporul sătul de politică și politicianisme, nu există nimic care să consume mai multă energie, care să aprindă mai mult spiritele, care să creeze simpatii sau antipatii mai ferme decît... politica.

Iar acest fapt ține cumva de domeniul senzaționalului. Pentru că nu a mai existat, în ultimii 20 de ani, nici un alt domeniu care să „ofere” mai multă minciună, mai multă bătaie de joc, mai multă ipocrizie decît politica. Ceea ce ar fi trebuit,

în mod normal, dacă nu să-l îndepărteze total pe om de aceasta, măcar să-l facă circumspect, să-l facă să apeleze mai mult la rațiune. Am sperat de multă vreme ca votul să nu mai fie visceral, ci rațional. Or, asta nu se prea întîmplă. În perioadele electorale, senzația mea e că înnebunim. Îi urîm din tot sufletul pe contracandidații „alesului” nostru, pe simpatizanții acestuia, îi iubim fierbinte, apoi, pe cei în care investim încredere, de parcă am avea toate motivele, cu justificări în istoria recentă, pentru a face asta. De parcă n-am constatat altfel, în perioadele neelectorale, că sîntem sastișiți de vorbăria lor goală, de absurdul promisiunilor lor. În campanie, uităm asta. Ne înfierbîntăm, urîm și iubim.

Sigur, nu generalizez. Sînt mulți oameni care nu mai au încredere, care s-au autoexclus din jocul politic, refuzînd pînă și votul. Sînt destui alții care merg totuși la vot, însă doar împinși de-un soi de speranță că, măcar de data asta, se va întîmpla

ceva – dar fără a-și face mari iluzii. Vorbesc totuși de-o masă importantă din rîndurile românilor cu drept de vot. Adică de cîteva sute de mii ori chiar de milioane. Cîteva sute de mii ori chiar milioane de oameni care devin, brusc, soldați într-o armată sau alta: înfierbîntați, aproape iraționali, urîndu-și dușmanii, adică pe cei din tabăra politică adversă.

Or, e fascinant cum reușesc politicienii doar din vorbe (mai mult: doar din aceleași vorbe cu care ne-au intoxicat permanent în ultimii 20 de ani) să seducă pînă la patimă orbească o asemenea mulțime. Privind din perspectiva asta, devin mai întîi evidente limitele democrației. Apoi, devine de înțeles disprețul suveran al politicienilor, tocmai al lor, față de masele proprii de manevră. Identificînd slăbiciunile unei consistente părți a electoratului, disprețuindu-le totodată, dar folosindu-se de ele, politicienii îmi par acum tot mai greu de acuzat. Discursurile lor goale, ridi-

cole pentru cei care le trec prin filtrul rațiunii, sînt, practic, exact ceea ce așteaptă o consistență majoritate din rîndurile celor care votează. Pentru că românii, acei români despre care am vorbit, caută cu disperare să se regăsească într-o iluzie. Livrarea de iluzii – asta e singura preocupare a unui politician în societatea actuală și ar trebui să fie o lecție de bază a politologiei.

Cît ne mai urîm între noi? Culmea e că nu mai mult de ceea ce s-ar putea numi *preajma* alegerilor. Două-trei luni înainte, două-trei luni după. Iar apoi, scuturați de patimă, vom constata că nu s-a schimbat nimic, nu s-a ajuns la nimic, nu trăim mai bine. Și, în loc să ne mai trăim patima, ne trăim patimile. Pentru o bună perioadă de timp, adică pînă la următoarele alegeri. Iar atunci, brusc, ne lovește amnezia și începem. Începem să iubim sau să urîm. Intrăm, altfel spus, în ceea ce am numit, în titlul acestui articol, *transă electorală*...

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI:

Gesturi de ieri, gesturi de azi

Radu Pavel Gheo

Ei, nu era chiar așa de rău pe vremea comunistilor! Aveam cu toții o slujbă, statul avea grijă să-ți dea o casă, leul era leu, legea era lege și nu aveai grija zilei de mîine. Mai aud din cînd în cînd astfel de vorbe de clacă, rostite cu seninătate și, spre uimirea mea, chiar de oameni care n-au cunoscut comunismul decît din cărți, din poveștile altora sau din filmele de duzină din Epoca de Aur.

Au trecut douăzeci de ani de la căderea comunismului și mie mi-e teamă că o să uit. Dar sînt lucruri care nu pot fi uitate ușor. E suficient să încerc o paralelă temporală, un arc peste vremi, în fiecare moment și cu fiecare gest al realității contemporane, așa cum e ea.

E noapte, afară e rece, sînt cîteva grade sub zero, iar eu stau într-un tricou cu mîinecă lungă și scriu la computer. Calorierele ard și împrăștie o căldură plăcută. Acum douăzeci de ani mă ghemuiam sub plapumă, deosebind frigul de afară de cel dinăuntru doar prin absența vîntului. Dîrdîiam și încercam să mă înfășor cu totul în plapumă, lăsîndu-mi afară doar

nasul – sacrificiu necesar pentru a putea respira. Dacă trebuia să lucrez, mă înveleam în pulovere și halate, cu ciorapi de lînă în picioare, și mă înghesuiam lîngă aragaz, cu focurile aprinse atît cît se putea. Gazul nu prea avea presiune și flacăra ochiurilor era mică și săracă.

Îmi fac o cafea. Tschibo. M-am obișnuit cu ea, deși pe raftul supermarketului zăceau vreo zece soiuri de cafele, de la cele columbiene pînă la (astăzi) banalele Wiener Kaffe sau Jacobs. Odinioară așa ceva se bea doar la ocazii, iar pachetele vdate, cu etichete strălucitoare, aduse din străinătate sau procurate pe sub mînă, erau păstrate ca spagă sau cadou pentru medici, profesori, funcționari de toate soiurile. Probabil că acum douăzeci de ani mi-aș fi făcut un ceai sau aș fi fiert faimoasa cicoare autohtonă, cu zahăr – dacă aveam – sau fără zahăr, fiindcă e mai sănătos, iar zahărul, atît cît se dădea pe cartelă, era păstrat pentru prăjiturile sărace ale vremii.

Tocmai m-am spălat pe dinți – cu apă caldă și cu pastă Colgate. Oho, dar în anii aceia pînă și un tub de Colgate – pastă de dinți „străinează” – era un cadou dorit.

Noi foloseam Supercristal, „care face dinții ca de cal”, iar apa caldă era și ea un oaspete rar, întîmpinat cu bucurie. Căci ce plăcere e să simți cum îți pocnește smalțul dinților în contact cu un jet de apă rece ca gheața?

Mă uit în jurul meu. Pe masă stă o brichetă Bic – alt articol de lux. Mai încolo, o sticlă cu ulei de măsline. Oho, ulei de măsline! Ne răsfațăm! În anii comunismului lipsea destule zile uleiul de floarea-soarelui. Cestălalt era un fel de legendă a uleiului comestibil. Iar dacă deschid frigiderul, îmi dau seama că, odată ce m-aș întoarce cu douăzeci de ani în trecut, aproape tot din ce stă acum pe poliță ar dispărea: și feliile de brînză topită în folie, cum am văzut prima dată abia în 1990, și șunca, și salamul. Poate că ar mai rămîne laptele, numai că ar trebui să mă trezesc pe la șase și să pîndesc cînd vine la Alimentara, la o coadă de zeci de persoane.

Îmi dau seama însă că mai sînt și lucruri pe care odinioară le aveam, iar acum nu le mai am. Cum ar fi lumînările, obligatorii pentru orele în care se tăia curentul în anii comunismului. Sau lampa cu petrol. Nu m-am îngrijit nici să schimb bateriile la lanternă, căci n-am mai folosit-o demult.

Iar dacă, prin absurd, aș plonja acum iar în comunism, cu tot cu computer, m-aș grăbi să termin repede textul ăsta, pînă nu se taie curentul. Concomitent, aș ști că fac un gest sinucigaș: dacă, prin absurd, un astfel de text ar fi fost publicat, mi-ar asigura cîțiva ani de închisoare și un dosar pătat pentru toată viața.

SUPLIMENTUL LUI JUP

Memorialul Arnăuțoiu la Muzeul Țăranului

În Sala „Irina Nicolau” de la Muzeul Țăranului Român, unde se află expoziția care comemorează 50 de ani de la distrugerea grupului de rezistență condus de Toma Arnăuțoiu din Nucșoara, miroase a tămîie. Expoziția e un succes, spune supraveghetoarea. S-a deschis pe 22 octombrie (se închide pe 7 noiembrie) și a avut într-o săptămîină peste 200 de vizitatori, dintre care 100 numai duminică. Foarte mulți tineri. Mulți întrebă de cartea Ioanei-Raluca Voicu-Arnăuțoiu despre Grupul de la Nucșoara, apărută în acest an la Editura Vremea și care este reeditarea adăugită, în aproape 900 de pagini, a volumului *Luptătorii din munți: Toma Arnăuțoiu, Grupul de la Nucșoara – Documente ale anchetei, procesului, detenției*, volum apărut în 1997.

Iulia Blaga

Ca mai toți decreteii, am aflat de rezistența anticomunistă din munți după 1990, am citit cîteva cărți, am văzut Memorialul durerii și am aflat tîrziu că tatăl meu, care a murit în 1980, i-ar fi ajutat și el pe partizanii din Făgăraș. (Dar, pentru că a vrut să-și protejeze familia, nu a dat amănunte, deci nu pot afla mai multe decît dacă îi cer dosarul de la C.N.S.A.S.) Am încercat să-mi imaginez unde au găsit acei oameni atîta putere să reziste și cum arătau zilele lor, operație care presupune să încerci să te pui în pielea lor. Ai fi putut să trăiești cîteva ani cu toate simțurile la pîndă, izolat, în pericol continuu de a fi descoperit sau trădat, și știind că cel mai probabil vei fi prins ori împușcat?

Tabloul meu mental

Expoziția numără vreo 20 de fotografii, precum și copii ale unor documente din arhiva C.N.S.A.S. Modalitatea de expunere e simplă. Pozele sînt lipite pe peretele alb, iar în jurul lor sînt transcrise cu creionul – direct pe perete – condamnările celor din Nucșoara. În mijlocul sălii sînt o masă și un scaun, o lampă de la Securitate și un dosar care poate fi consultat deoarece conține copii după diverse documente –, rapoarte din penitenciarul de la Miercurea Ciuc unde a murit Maria Plop, procesele verbale ale execuției lui Toma Arnăuțoiu, Ion V. Mica și Gheorghe Arsenescu, extrase din Povestea Elisabetei Rizea spusă Irinei Nicolau și

lui Theodor Nițu ș.a. În sală sînt bănci de lemn, roase de timp, pe care te poți așeza cît privești fotografiile.

Iată cu ce s-a îmbogățit tabloul meu mental:

» **Toma Arnăuțoiu** avea 1.82 m, frunte mare, ochi căprui (în act scrie „castanii”), urme de glonț în mîna stîngă și piciorul drept – informații luate din procesul-verbal al execuției din iulie 1959. În fotografia făcută în arestul de la Pitești e tras la față și reflexiv, dar demn.

În expoziție sînt mai multe fotografii din Rîpele cu Brazi, ultima ascunzătoare a ultimilor patru membri ai Grupului Nucșoara. Ca să ajungă la ei, Securitatea a trebuit să găsească – așa cum s-a întîmplat în majoritatea cazurilor – pe cineva care să trădeze: un fost coleg de școală al lui Toma Arnăuțoiu, pe nume Grigore Poenăreanu (plan la care a contribuit și viitorul general Pleșiță, pe atunci locțiitorul șefului Direcției Securității Pitești).

În 20 mai 1958, Poenăreanu i-a servit pe frații Arnăuțoiu cu țuică tratată cu un tranchilizant puternic. Prinși, ei au deconspirat locul unde rămăsese ră Constantin Jubleanu și Maria Plop, împreună cu Ioana, fetița în vîrstă de 2 ani pe care o avea cu Toma Arnăuțoiu. Cînd ofițerii de Securitate au ajuns la grotă, Maria Plop s-a predat ca să-și salveze copilul (se poate vedea la MTR fotografia în care coboară pe scara de frînghie cu copila la subțioară), dar tînărul Tică Jubleanu

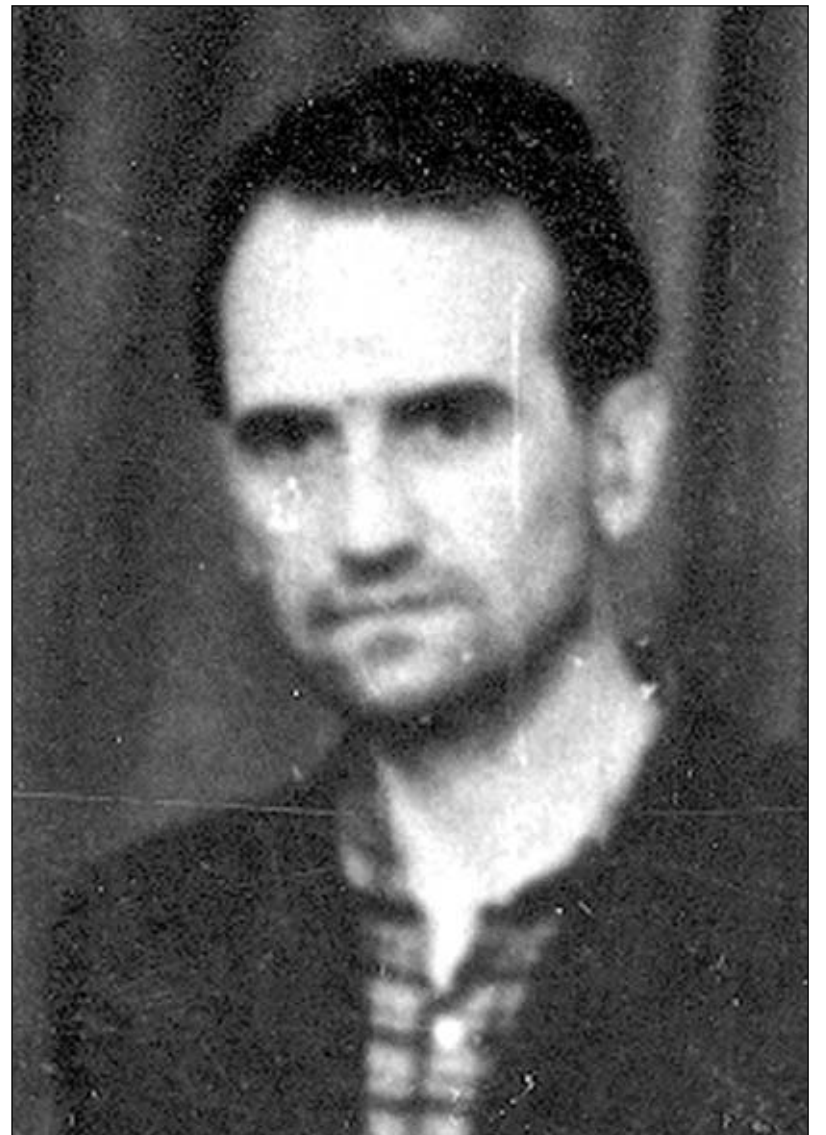
a deschis focul și a murit în cursul confruntării. (În altă poză îi vezi cadavrul coborît cu frînghia. Brațele sînt îndoite, corpul e ca de sîrmă. Alături sînt ofițerii de Securitate, cu figuri care par relaxate, ca după un meci de fotbal pe care l-au cîștigat.)

» **Maria Plop** are bujori în obrăjori într-o poză de dinainte de 1949, dar în arestul de la Pitești ochii îi sînt înfundați în orbite. A fost închisă la penitenciarul din Miercurea Ciuc în 20 mai 1958. Acolo a primit pedepse cu regim celular fie pentru că a „bătut Morse”, fie pentru că „a scos o scîndură de la oblon”, fie pentru că „a rupt bunul unității” – adică și-a scurtat manta –, fie pentru nerespectarea programului (a găsit-o gardianul dormind la deșteptare, în 25 noiembrie 1961, și ea i-a spus: „Ce dracu’ să fac, sînt bolnavă!”). Ți-o imaginezi încă aprigă. A murit la 35 de ani, în 31 ianuarie 1962, de insuficiență respiratorie și TBC pulmonar.

CAIETE ASCUNSE ÎN OALE DE LUT

În lungile lor zile petrecute în munți, partizanii scriau. Am văzut fotografiile cu oale de lut în care își ascundeau caietele. Scriau poezii cu rimă (dedicate mamei sau poezii-manifest). Își consemnau înfruntările cu echipele Securității. Scriau manifeste pentru cei din MAI. Tică Jubleanu, cel mai tînăr membru al Grupului Nucșoara, ținea un jurnal. La un moment dat, să sperăm, aceste texte vor fi publicate.

» **Frații Arnăuțoiu, împreună cu alte 14 persoane care i-au ajutat în cei nouă ani de rezistență, au fost condamnați la moarte și executați la Jilava, din sfert în sfert de oră, în noaptea de 18 spre 19 iulie 1959.**

Fotografiile cu Toma Arnăuțoiu (sus) și Petre Arnăuțoiu (jos) ne-au fost puse la dispoziție de Muzeul Țăranului Român

O AXĂ CULTURALĂ ÎNCĂ INEXISTENTĂ

Bulgaria – România ce ne leagă, ce ne desparte

Ne leagă un destin comun, ne leagă trecutul comunist și ascunderea lui sub preșul prezentului liber, obositoarea tranziție, corupția, care pare un blestem și pentru noi, și pentru ei, manelele, „fanții de Dorobanți” de o parte a Dunării, „mutrii” de cealaltă. Ne despart Dunărea, percepția diferită asupra actului cultural, alfabetul, direcția de orientare. *Grosso modo*, pentru noi e esențial orice semn de confirmare a Occidentului. De cealaltă parte a Dunării, oamenii privesc cu admirație spre România în drumul spre piața (culturală) occidentală. Pentru că, nu-i așa, noi avem un Institut Cultural Român, avem promovare, avem un muzeu pentru arta contemporană, avem cinematografie, avem un post tv și un post de radio culturale. Toate acestea dacă eliminăm din discuție turismul pe timp de vară, pe care tot românul îl poate rezuma în aceste câteva cuvinte: litoral bulgăresc da, litoral românesc nu. Nouă ni se pare firesc să-i invidiem pentru asta, dar dacă îi întrebi pe bulgari, ei au o opinie sensibil diferită: turismul este un dezastru, s-a construit alandala, fără infrastructură, dispar locurile sălbatice, pe scurt, este un coșmar.

» „Cu cît două țări sînt mai apropiate, cu atît se cunosc mai puțin și cu atît mai puțin sînt interesate să știe una de cealaltă.” – Theodora Dimova

Elena Vlădăreanu

Лека нош. деца. Chiar dacă nu înțelegi – probabil sînteți cîțiva care ați făcut rusă sau măcar slavă veche în facultate și care puteți citi pe litere – puteți să mă credeți pe cuvînt. Acestea sînt cele mai cunoscute cuvinte bulgare în România. Fonetic, e cam așa: [leka nosht detsa]. Ceva mai clar, nu? „Somn ușor, copiii!” Mulți dintre noi, am crescut auzind în fiecare seară aceste cuvinte, pentru că înainte de '89, cînd televiziune în România însemnau cele două ore regulamentare cu vizite de lucru și „Cîntarea României”, antenele românilor erau îndreptate, la propriu, către Bulgaria, de unde se furau, simbolic, desene animate. Uneori, da, și cîte un meci de fotbal.

În Bulgaria e tot mai la modă să fii scriitor

Chiar dacă nu „totul ne desparte”, nu știm mai nimic unii despre alții. Are dreptate Theodora Dimova: „Cu cît două țări sînt mai apropiate, cu atît se cunosc mai puțin și cu atît mai puțin sînt interesate să știe una de cealaltă”.

Theodora Dimova s-a născut în 1960, este fiica lui Dimitar Dimov, unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați scriitori bulgari ai tuturor timpurilor. Cu siguranță numele ei a trecut cel puțin pe la urechile celor interesați de literatură: în 2006, romanul său, *Mamele*, îi aducea Marele Premiu Austriac pentru Literatură Est-Europeană, în timp ce romanul *Trimisul nostru special* îi aducea lui Florin Lăzărescu locul doi în aceeași competiție. Și pentru Dimova este un mister că romanul nu a fost tradus încă în limba română, deși el este deja tradus în mai multe limbi europene.

N-ai cu cine... niște ONG-iști

Unii activiști civici sînt frații gemeni ai politicianilor. Nu se înghit deloc, dar seamănă unii cu alții ca două picături de apă. Oricît de onorabile ar fi acțiunile lor, felul în care le pun în scenă face parte, de foarte multe ori, din manualul lui „așa nu!”.

Am asistat, la sfîrșitul săptămînii trecute, la o ieșire în public a „celor mai importante patru organizații non-guvernamentale din România”. Așa le-a catalogat postul Realitatea TV. Românii se pricep a face topuri chiar și cînd acestea nu își au rostul.

Nu am înțeles de nicăieri de ce respectivele asociații civice ar fi, ca la fotbal, „de cupele europene”, iar celelalte, nu. Dar, pînă cînd se va rezolva misterul acestei clasificări (mă întreb, bunăoară, care e diferența dintre primele patru și a cincea), altele sînt chestiunile care au adus ONG-urile în aceeași oală cu partidele politice.

1. Violul în public al limbii române. Organizațiile în cauză l-au acuzat pe președintele Băsescu de „prefraudarea alegerilor”. Oricît de bogată și flexibilă ar fi limba română,

ea se rupe zgomotos cînd nu știi s-o folosești cu măsură. Sînt nespus de curios să aflu dacă, după alegeri, vom auzi și verbul „a postfrauda” sau, de ce nu, chiar și „a megafrauda”. N-ar fi păcat să nu se întîmple așa, atît timp cît te poți exprima oricum și oricît fără să doară pe nimeni?

2. Activismul electronic. Da, electronic, pentru că despre unele ONG-uri și acțiunile lor afli doar de la televizor. Întocmai ca politicianii, acești activiști se desfășoară pe sticlă, acolo

unde își găsesc vocații nebănuite, puteri ascunse și idei geniale. Mi-aș dori ca asociațiile în cauză să se facă simțite și pe stradă, și în autobuz, și, în general, oriunde altundeva unde lucrurile „se fac”, nu „se discută” sau „se supun dezbaterii”.

3. Activismul ciclic. O dată la patru-cinci ani, îți amintești că există niște organizații care supraveghează bunul mers al societății. Între două momente de maxim interes pentru națiune, cum ar fi alegerile prezidențiale sau

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

parlamentare, despre asociațiile respective nu auzi aproape nimic. Nu vă sună cunoscut? Despre cîți politicieni afli că au făcut ceva și între două tururi de alegeri?

4. Perfecta necunoaștere a publicului-țintă și lipsa de abilitate în livrarea mesajului. Sîntem o țară de fanatici și atunci cînd vorbim despre politică, și cînd discuțiile sînt legate de fotbal sau de religie. Cînd patru ONG-uri

ies în grup să-l acuze pe președinte de „prefraudare”, senzația fanaticului susținător al lui Traian Băsescu e că toți s-au aliat împotriva sa. Și că „trebuie el, domle, să îi deranjeze cu ceva, de au sărit acuma toți pe el!”. Am auzit replica asta de nenumărate ori în ultima perioadă și ea, oricît de incorectă logic ar fi, spune un lucru simplu: victimizarea unui personaj public este cea mai solidă cărămidă din soclul său.

Dar nu sînt traduse nici cărți de Georgi Gospodinov sau Alek Popov, deși ei poate sînt mai cunoscuți decît Theodora Dimova. În plus, amîndoi au fost în România. Gospodinov a luat parte la ediția din acest an a Festivalului „Oskar Pastior” de la Sibiu, iar Alek Popov a fost chiar de două ori. Prima oară, în cadrul „European Border Lands”, un festival care a legat, în 2007, Chișinăul de Iași și de București. Tot atunci, au fost traduse primele două proze scurte ale lui Popov, publicate în caietul festivalului. A doua oară, la Festivalul Internațional de Literatură de la București. Mai mult, neoficial de data aceasta, se pare că *Natural novel*, romanul de mare succes al lui Gospodinov, este deja tradus în limba română și își așteaptă editorul.

„Și pentru mine succesul acestui roman a fost foarte straniu, fiindcă aceasta este o carte foarte grea, are o tematică dificilă și ajunge la niște concluzii destul de neplăcute pentru societatea bulgară. Mă așteptam să nu aibă succes, fiindcă aici există tendința de a se citi mai ales o literatură lejeră și distractivă, se caută ceva mai liniștit și, în orice caz, pozitiv. Spre marea mea surpriză, s-a dovedit că oamenii vor să citească și despre realitatea, și despre viața adevărată. S-a întîmplat asta pentru că – așa cred eu – adevărul are o putere atrăgătoare”, explică Theodora Dimova. De altfel, se pare că în Bulgaria, trepat, scriitorul își redobîndește un anumit prestigiu în societate. Este tot mai la modă să fii – cel puțin, să încerci să fii – scriitor.

Gustul bulgarilor pentru literatura autohtonă, în creștere

Yordan Eftimov, poet, eseist, publicist, dar și prof de creative writing la Noua Universitate din Sofia, îmi explică mai pe larg cum stau lucrurile cu literatura în Bulgaria la ora actuală. Deși există câteva astfel de cursuri în Bulgaria, și nu de un an-doi, ci de la mijlocul anilor '90, „în toți acești ani, doar doi oameni au devenit scriitori”. Cine urmează aceste cursuri? Cei care vor ca astfel să petreacă două ore într-un mod amuzant. Sînt profesori care îndeamnă la „poezie plain air” și e mai bine să nu vă întrebați cum se prepară această rețetă. Oamenii stau în fața unui parc sau a unei biserici, sau a unui mall și scriu poezii. Mai există o nebunie, a poeziei „glossy”: „La începutul anilor 2000, ceea ce caracterizează spiritul vremii este orientarea spre revistele de lifestyle. Tinerii care au debutat în această perioadă voiau să și cîștige bani din scris și au început să scrie pentru reviste în care dominau articole despre modă, articole despre filme. Textele lor au fost legate de astfel de subiecte, chiar și poeziile. Au apărut multe, unele chiar scrise foarte bine, în care se vorbește despre restaurante, locuri exotice din întreaga lume, despre amestecul între feluri rare de mîncare, sînt enumerate condimente. Au apărut, desigur, și textele despre viața de club și despre amfetamine”, explică Yordan Eftimov.

Probabil ridicați din sprîncene, spunîndu-vă că e absolut ridicol. O fi ridicol, cert este că gustul bulgarilor pentru literatura autohtonă este în creștere, chiar dacă pentru început sînt căutate cărți inspirate de seriale tv americane ca *Friends* sau *Dr. House*.

Numărul traducerilor din literatura bulgară în limba română, ușor către zero

Emil Andreev a fost pe departe cel mai norocos, dacă ținem cont doar de numărul de traduceri din literatura bulgară în limba română, număr care tinde ușor către zero. Deși poate literatura sa nu este atît de cunoscută în afară ca scrierile Theodorei Dimova sau ale lui Gospodinov și Popov, romanul său, *Riul de sticlă*, a fost tradus în limba română și este în curs de apariție la Editura Humanitas. El însuși pune acest noroc pe baza faptului că are prieteni în România, așa cum este, de exemplu, Mircea Cărtărescu. „Am intrat împreună în Uniunea Europeană și trebuie să mergem înainte tot împreună. Cultura și literatura sînt indicatoarele cele mai bune pentru această cale dreaptă. De aceea mă și bucur foarte mult că romanul meu va apărea în România. Sper ca și filmul bazat pe această carte să ajungă pe ecranele românești. Istoria țărilor balcanice ne arată că trebuie să mergem împreună și că nu ne putem despărți”, spune Andreev. El nu se plînge de cum o duce acum ca scriitor. Este conștient că „viața și calea scriitorului sînt foarte grele, scrisul e ca o joacă cu focul, dacă nu iubești focul și nu-l simți, nu o vei lua în această direcție și nu vei încerca să devii scriitor”.

Promovarea pe bani publici, aproape nulă

În cele două zile cît am stat în Sofia m-am întîlnit și am discutat cu mai mulți oameni, din medii culturale diferite: arte vizuale, teatru, film, literatură. Am încercat să aflu de la fiecare care ar fi, din punctul său de vedere, starea de spirit a artiștilor bulgari contemporani astăzi, la 20 de ani de la căderea comunismului și după 20 de ani de democrație. Unii au ricanat, „democrație? Poate o formă... bizară de democrație”, dar, oricum, o concluzie ar fi că oamenii mi s-au părut mult mai relaxați și mult mai lucizi. Știu că promovarea pe bani publici este aproape nulă – în Bulgaria nu există o instituție similară, de exemplu, Institutului Cultural Român –, că, în general, banii pentru cultură, dacă sînt, sînt foarte puțini. Sînt conștienți că totul depinde de ei și își văd de treabă. Fără să se plîngă, fără să-și frîngă mîinile că sînt artiști și că ar fi foarte bine dacă ar primi niște bani, ca să stea acasă și să lucreze. Mi-a plăcut seninătatea lor, deloc balcanică și, la fel, mi-ar plăcea să le citesc cărțile în limba română. (Am încercat să-mi comand variantele a câteva cărți, în franceză și în engleză, și mă costa în jur de 200 de euro patru volume, cu tot cu taxe. Deci nu se merită.)

» „Tinerii care au debutat la începutul anilor 2000 voiau să și cîștige bani din scris și au început să scrie pentru reviste în care dominau articole despre modă, articole despre filme.” – Yordan Eftimov (foto dreapta)

SCRIITORI ROMÂNI TRADUȘI ÎN BULGARĂ

Volume apărute sau în curs de apariție:

- » Cezar Paul-Bădescu, *Luminița, mon amour* (Editura Paradox)
- » Cezar Paul-Bădescu, *Tinerițele lui Daniel Abagiu* (Editura Paradox)
- » Cecilia Ștefănescu, *Legături bolnăvicioase* (Editura Balkani)
- » Nora Iuga, *Sexagenara și tînărul* (Editura Paradox)
- » Florin Lăzărescu, *Trimisul nostru special* (Editura Prozoretz)
- » Doina Ruști, *Zogru* (Editura Balkani)
- » Dan Lungu, *Sînt o babă comunistă!* (Editura Faber Print)
- » Gabriela Adameșteanu, *Dimineață pierdută* (Editura Balkani)
- » Gabriela Adameșteanu, *Drumul egal al fiecărei zile* (Editura Balkani)
- » Gabriela Adameșteanu, *Întîlnirea* (Editura Panorama)
- » Nora Iuga, *Săpunul lui Leopold Bloom* (Editura Paradox)
- » Bogdan Suceavă, *Venea din timpul diez* (Editura Paradox)

Nota: Acest articol a fost realizat grație grantului oferit de Comisia Europeană, împreună cu European Broadcasting Union și Prix Europa pentru producții radio. Un reportaj audio a fost difuzat la Radio România Cultural, pe 18 octombrie, de Ziua Multilingvistului la Radio. Fără ajutorul Lorei Nenkovska, traducătoare, realizarea acestui reportaj ar fi fost poate imposibilă.

Alek Popov: „Mă preocupă ca succesul să nu intervină în scrisul meu“

Alături de Georgi Gospodinov, Alek Popov este cel mai frecvent nume de scriitor asociat în afară de ceea ce înseamnă literatură bulgară contemporană. Nu pentru că nu ar fi și alții. Dar, cumva, ei sînt mai cunoscuți, invitați permanenți la lecturi publice și în festivaluri. Au ajuns pînă și în România, ceea ce e chiar o mirare, în condițiile în care noi nu știm nimic sau aproape nimic față de vecinii din Sud. Alek Popov a fost prima dată în România în urmă cu doi ani, dar a revenit la sfîrșitul lunii octombrie, anul acesta, ca invitat al celei de-a

doua ediții a Festivalului Internațional de Literatură București. La finalul discuției pe care am avut-o cu el în ziua următoare lecturii de la Muzeul Țăranului Român, am aflat că este în negocieri cu Editura Polirom pentru traducerea în limba română a faimosului său roman, *Mission: London*, care, cu riscul unui optimism exagerat, ar putea apărea anul viitor, cînd e posibil să ajungă în România și filmul *Mission: London*, ecranizare a acestui „cel mai amuzant roman din literatura bulgară contemporană“.

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

Cum ai descrie starea de spirit a mediului artistic din Bulgaria, acum, la 20 de ani de la căderea comunismului?

Din punctul meu de vedere, mediul cultural este tot mai profesionist, dar, în același timp, tot mai fragmentat. Iar această din urmă trăsătură este tipică pentru contextul bulgar actual. Este chiar foarte fragmentat. Sînt multe mici societăți, grupuri, cel puțin în ceea ce

privește mediul literar: poate fi caracterizat de existența individualităților, fiecare își vede de treaba sa fără a dezvolta prea multe relații. Nu știu dacă este neapărat rău, dar este tipic pentru Bulgaria. Unii critici și teoreticieni bulgari privesc însă această particularitate ca pe o dovadă de suficiență a sistemului. Cu toate acestea, eu o văd ca pe un progres. Nimeni nu spune că trebuie să continuăm să trăim cu toții în aceeași comunitate, ca pe vremuri.

Ești un scriitor de succes, atât în Bulgaria, cât și în afară. Unde ai avut prima dată succes, în Bulgaria sau în afară?

Succesul este o chestiune foarte relativă, din punctul meu de vedere. Ce mă preocupă este ca succesul să nu intervină în scrisul meu sau în dorința mea de a rămîne independent. Sensul independenței este cel mai important pentru mine, ca scriitor. Iar pentru scriitorii din zona noastră, a fi independent nu înseamnă neapărat a fi independent față de stat, ci a avea un job care să-ți permită să scrii atât de mult cât ți-ai dori și s-o faci în felul în care vrei s-o faci. Această independență este foarte importantă pentru mine.

Dar cîți scriitori bulgari se pot lăuda de fapt cu independența financiară?

Nu atât de mulți, de fapt, dar în orice țară este cam la fel, chiar și în țările mari. De aceea și sînt atât de importante traducerile pentru mine, ca pentru

orice scriitor care scrie într-o limbă mică. Este unul dintre cele mai bune lucruri care se întîmplă în Uniunea Europeană: limbile sînt respectate.

Într-unul dintre eseurile tale, scrii despre un scriitor bulgar care se decide la un moment dat să renunțe la limba bulgară și să scrie în engleză.

Imposibil, de fapt. Ce încerc să spun cu această povestire este că limba singură nu este suficientă, este vorba despre mine în primul rînd, mai apoi despre limba în care scriu, este important ce scrii, nu limba în care o faci. Sînt de părere că aproape tot ce este scris poate fi tradus, la fel cum prin traducere textul poate fi îmbogățit. Nu cred că traducerea îți distruge textul. Sigur, pot exista anumite schimbări, dar de cele mai multe ori acestea sînt într-un sens bun. E drept, există și traduceri proaste, care îți pot distruge tot textul. Se întîmplă. Altfel, pînă și scrisul este o traducere, prin intermediul lui îmi traduc gîndurile într-un anumit limbaj.

Ai simțit vreodată limba bulgară și alfabetul chirilic ca fiind o barieră psihologică?

Nu am această problemă cu alfabetul, chiar nu cred că are importanță. Ok, pentru străinii obișnuiți cu scrisul latin poate reprezenta o barieră, dar dacă ești – să zicem – un vorbitor de limba engleză și încerci să citești un

text scris în limba română, poți să nu înțelegi nimic din el, de parcă ar fi scris în chirilice. Deci pentru mine nu contează alfabetul. Dar da, admit că oamenii sînt, în realitate, foarte conservatori, că această gîndire continuă să domine Europa, mai ales atunci cînd vine vorba de cultură. În domeniul afacerilor, oamenii sînt mult mai deschiși.

Aveai anumite așteptări, ca scriitor, înainte ca Bulgaria să se alăture Uniunii Europene?

Ce mi-am dorit cu adevărat și poate fi totodată împlinit în Uniunea Europeană este crearea unei piețe culturale comune a ideilor și a produselor culturale. Este important, iar Uniunea Europeană chiar poate fi foarte eficientă din acest punct de vedere. Pentru că, luate separat, piețele culturale naționale sînt, de fapt, închise. În concluzie, artistic vorbind, acest lucru poate fi o îmbunătățire.

Dar sînt artiștii bulgari mai vizibili după integrare, sînt mai promovați?

Da, putem spune și asta, e mult mai bine, categoric, dar să nu uităm că lucrul cel mai important este ceea ce scriu aceștia. Partea bună este că, într-adevăr, poți fi prezentat excelent. Dar dacă ești un scriitor prost, asta nu îți servește la nimic. Știi, e mai bine, cred, ca lucrurile proaste să rămînă necunoscute.

Ești de părere că autoritățile bulgare fac suficient pentru promovarea culturii, artei contemporane?

Nu știu ce să răspund la această întrebare. Cred că scriitorii, artiștii în general, nu ar trebui să mai fie atât de obsedați de reprezentare. Cel mai important

» „În Bulgaria este un melanj foarte ciudat de regres, populism, naționalism și ignoranță. Și acesta este genul de atitudine împărtășită de un public insuficient educat, de oamenii pierduți în tranziție.”

pentru un artist este să-și vadă de treabă, este primul lucru care trebuie să conteze. Dacă lucrurile pe care le face sînt bune, sigur se va găsi cineva care să-i promoveze munca. Este felul meu de a vedea lucrurile: pentru un artist, arta este și trebuie să rămână prima pe lista priorităților.

În acești 20 de ani de democrație se poate vorbi de o nouă generație de scriitori, artiști în Bulgaria?

Categoric, da, este o nouă generație, oameni care încearcă să scrie într-o limbă bulgară contemporană și care dau dovadă de un mod de gândire contemporan, starea lor de spirit este profund diferită de cea a generațiilor anterioare. Acum cîțiva ani nu aș fi fost atât de sigur de acest aspect, dar acum nu pot să nu văd mulțimea de cărți noi publicate foarte profesionist, poveștile pe care oamenii încearcă să le spună, chiar dacă nu întotdeauna foarte interesante, oricum foarte contemporane; iar unele sînt realmente foarte bune. Oricum, lucrurile merg spre mai bine, aceasta este impresia mea. Pentru că, după mine, clar a existat o perioadă regresivă, pe care am reușit s-o depășim, iar acesta este în mod evident un progres.

Există anumite trăsături sau teme comune ale artiștilor din această nouă generație?

Nu aș spune asta. Mai degrabă, fiecare este în căutarea a ceva mai personal și a ceva important pentru el însuși. Dar oricum una dintre marile teme comune este migrația, viața oamenilor care trăiesc în afară, toată rețeaua de relații între oamenii care trăiesc în Bulgaria și cei care trăiesc în afară. Aventurile bulgarilor care trăiesc dincolo de granițele țării pot fi deseori o temă literară de succes. Mai există viața mafioților bulgari, o temă prezentă în multe din cărțile nou apărute în Bulgaria, dar reprezentată nu într-un mod prea sofisticat. Și mai sînt, desigur, scrierile despre trecut, despre trecutul comunist.

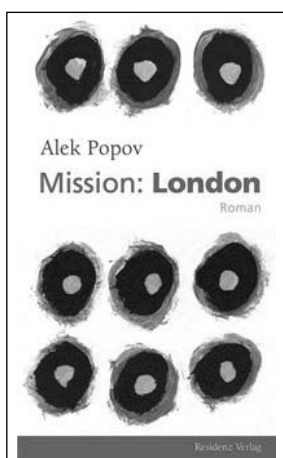
» „Alek Popov este cel mai important scriitor bulgar din «noul val».”
– Gheorghiu Tankov

Alek Popov

Alek Popov, prozator și dramaturg bulgar, s-a născut la Sofia, în 1966. A absolvit Facultatea de Limbi Clasice „Constantin Kiril” din Sofia și un masterat de literatură bulgară al Universității din Sofia. Alek Popov este secretar al International P.E.N. Bulgarian Centre. A publicat prima sa antologie de proză scurtă, *Cealaltă moarte*, în 1992. Primul

său roman, *Mission: London*, care reflectă în mod sarcastic experiența autorului ca atașat cultural al Ambasadei Bulgariei la Londra, a fost publicat în 2001, fiind declarat „cea mai amuzantă carte din literatura bulgară contemporană”. În 2007 a publicat al doilea său roman, *The Black Box*. Alek Popov n-a ratat nici unul dintre premiile literare din țara sa. Cărți: *Drugata smart* (*The*

Other Death), proză scurtă, 1992; *Mrasni sanishta* (*Nasty Dreams*), proză scurtă, 1994; *Igra na magii* (*Games of Magic*), nuvele, 1995; *Zelevijat tsikal* (*The Cabbage Cycle*), proză scurtă, 1997; *Patyat kum Syrakuzi* (*The Way to Syracuse*), proză scurtă, 1998; *Missiya London* (*Mission: London*), roman, 2001, 2004, 2007; *Chernata kutiya* (*The Black Box*), roman, 2007.

„SĂ AȘTEPTI CARTEA CEA MARE A COMUNISMULUI, ASTA CHIAR E CULMEA!”

Aveți marea carte a comunismului? Cartea aceea cu „C” mare? Noi încă o așteptăm.

Nu, asta e imposibil. E o utopie. Există cărți despre comunism, și în România sînt o mulțime despre trecutul comunist, dar să aștepti cartea cea mare a comunismului, asta chiar e culmea! În Bulgaria este o stare de spirit asemănătoare, dar oamenii încep să înțeleagă că e imposibil și că, de fapt, acea carte mare este construită din mai multe cărți mai mici. Eu însumi am o serie de povestiri scurte despre trecut, nu despre comunism, ci despre tranziție, volumul se numește *Mitologiile tranziției*.

Care este atitudinea oamenilor acum în Bulgaria față de trecutul comunist? Nostalgici?

Poți să găsești cîte puțin din toate, inclusiv nostalgie. Dar există și un paradox: cu cît trece mai mult timp, cu atît oamenii încep să înțeleagă mai bine cît de murdar și nenatural a fost acest regim și cît de normală este viața pe care o duc acum și cum capătă ea sens. De fapt, este o capcană pentru nostalgici și pentru cei care sînt încă atașați de trecut. Ei se tem că, odată cu trecerea timpului, amintirile acestei perioade vor dispărea, iar ei vor uita totul. Și acesta ar fi sfîrșitul. Dar nu e chiar așa. Cu cît viața ta este mai normală, cu atît poți să vezi mai clar deficiențele unui astfel de sistem. Sînt convins că românii înțeleg și mai bine cît de anormală a fost viața pe care au dus-o înainte, ținînd cont că în România comunismul a fost și mai crunt.

Uneori, mi se pare că este mai multă nostalgie decît ar fi cazul.

Dar nu cred că este totuși o trăsătură dominantă. Sigur, uneori ai impresia că vocea lor este foarte auzită, dar în realitate nu este atît de puternică. În Bulgaria este un melanj foarte ciudat de regres, populism, naționalism și ignoranță. Și acesta este genul de atitudine împărtășită de un public insuficient educat, de oamenii pierduți în tranziție.

Ca să nu vorbim de noul stîngism, al tinerilor artiști.

Pe asta chiar mi-e imposibil s-o înțeleg. Ok, arta își permite să fie naivă, dar după ce ai trecut prin comunism, chiar nu îți mai poți permite, ca artist, o astfel de atitudine. Și nu poți să spui că ar fi ceva nou, e de secol XIX, s-a dovedit că nu funcționează. În Bulgaria, nu este atît de evidentă această tendință. Cum am spus mai sus, se simte mai degrabă un individualism puternic, oamenii gîndesc mult mai liberal. De altfel, există pe de o parte liberalismul, pe de alta conservatorismul, un conservatorism în sensul tradițiilor balcanice.

Dar cum îi poți convinge pe tinerii fani ai lui Che Guevara că comunismul nu este atît de romantic?

Și, mai ales, atît de cool. Am în cărțile mele niște poante despre Che Guevara, după părerea mea este un *icon* fumat. Poate ar fi mers în anii '60-'70, dar după tot ce s-a întîmplat, după toate dezvăluirile din ultimii ani, nu mai poți spune că Che Guevara este simbolul libertății.

Am citit povestirile tale publicate în urmă cu doi ani, cînd ai fost în România, în cadrul European Borderlands. Intr-una din ele, niște scriitori bulgari ajung în Marea Britanie și cred că l-au prins pe Dumnezeu de picior, într-o alta, un scriitor necunoscut, dar care speră să fie căutat de comitetul Nobel, acceptă, în schimbul a 10.000 de euro, ca versurile să îi fie folosite în scopuri industriale: vacile care le ascultă dau mai mult lapte. Această imagine este tipică scriitorilor din spațiul balcanic?

Categoric nu este numai în Bulgaria. Pe acest scriitor îl poți întîlni în orice țară, pentru că provincialismul nu este tipic unei singure țări, este mai mult decît universal.

Ai folosit modele reale?

Da, cu toții sînt în jurul meu.

Anumite povestiri ale tale au fost adaptate pentru teatrul radiofonic. Cum este teatrul radiofonic în Bulgaria?

Este foarte conservator. Nu au vrut să-mi adapteze o poveste pentru că ar fi avut prea multe cuvinte murdare. E plin de harpii bătrîne, dar cu siguranță asta se va schimba la un moment dat. Chiar este o mare problemă în Bulgaria, probabil și în România e la fel: la 20 de ani de la căderea comunismului, atitudinea retrogradă este încă foarte puternică.

Radio România Cultural 1-8 noiembrie, Ora 19

1 noiembrie
Cântăreața cheală
2 noiembrie
Ucigaș fără simbrie
3 noiembrie
Eugène Ionesco - Cinci piese scurte
4 noiembrie
Rinocerii
5 noiembrie
Finale - O călătorie imaginară cu Eugène Ionesco
6 noiembrie
Victimele datoriei
7 noiembrie
Noul locatar și Eu, Eugen Ionesco
8 noiembrie
Delir în doi... în trei, în câțiva vrei

Ionesco Event On Air

în colaborare cu Festivalul Național de Teatru

www.radioromaniacultural.ro
www.radiocultura.ro

Foto: Sorin Radu

NU-ȚI LĂSA PRIETENII SĂ CITEASCĂ O CARTE DE DUZINĂ

INTRĂ PE NOUL WWW.24FUN.RO

24-FUN
RO
CEL MAI TARE GHID ONLINE DIN ROMANIA

JOSÉ LUÍS PEIXOTO:

„Am fost surprins să aflu că mi-au citit deja din cărțile

Dacă e să te iei după tatuajele lui, José Luís Peixoto umblă cu literatura la vedere: numele ținutului fictiv al lui Faulkner, Yoknapatawpha, i se întinde pe tot antebrațul drept. Dacă deschizi primul lui roman, *Nici o privire* (Polirom, 2009), te convingi că de fapt umbra, ambiguitatea și tăcerea i se potrivesc cel mai bine. Iar dacă stai de vorbă cu el, intuiești un om care nu întoarce spatele zgomotului, dar atunci cînd scrie, închis în lumea lui, transformă furia în întrebări esențiale: ce e dragostea, ce e

Dumnezeu, de ce răul? Altfel, povestește despre uzurile personale ale scrisului și cititului, ascultă heavy metal, iubește Biblia și se bucură ca un copil cînd primește un nou autograf pentru colecție, de la scriitorii lui preferați. José Luís Peixoto are 35 de ani și pentru *Nici o privire* a primit Premiul José Saramago, care l-a propulsat și l-a scutit de grija slujbelor și stresul banilor. A fost invitat la Festivalul Internațional de Literatură București și va reveni în București să lucreze la noul lui roman, *Carte*.

la fel, e definitiv. Lumea din cartea asta e diferită de lumea adevărată. Dar intenția e ca cititorul să facă singur conexiunile între cele două și să tragă propriile concluzii. Nu vreau să spun „așa e viața”. Vreau să spun: în viață sînt cîteva întrebări importante (despre dragoste, viață, moarte, Dumnezeu) și fiecare trebuie să răspundă singur.

Povestește-mi despre ce e cartea pe care ai lansat-o în paralel cu un album al trupei Moonspell, The Antidote.

Am ascultat genul lor de muzică de cînd eram puști și am admirat dintotdeauna ce-au făcut. Am început să discutăm, să schimbăm emailuri și ne-am dat seama că aveam idei asemănătoare despre foarte multe lucruri. Avem viziuni artistice asemănătoare, chiar dacă eu scriu cărți, iar ei cîntă heavy metal. Așa am ajuns să avem un proiect comun: o carte și un CD despre același lucru.

Despre ce?

Sînt amîndouă despre frică și sînt mai multe perspective: frica nu e mereu ceva rău, cînd ți-e frică, te pregătești practic să te aperi de un pericol, dar tot frica poate să te blocheze definitiv, să nu te lase să faci nimic. Am încercat să facem totul simetric: părțile cărții sînt în aceeași ordine ca și cîntecele de pe CD, au aceleași titluri, au ritmuri asemănătoare, fiecare parte încearcă să păstreze ceva din cîntecul care-i corespunde. Tema, chiar forma sînt pe cît posibil aceleași: dacă melodia are părți alerte, la fel se întîmplă și cu proza. Sigur, pot fi ascultate/citite separat.

Sînt povestiri sau capitole dintr-un micro-roman?

Poți să le citești și ca povestiri, dar sînt legate între ele. Sînt chiar două capitole în care narator e Frica. E mai greu să-ți imaginezi, dar s-a putut! (*Ride*)

Colaborarea cu Moonspell te-a făcut mai cunoscut, ți-a adus cititori noi? Mă gîndesc la fani de-ai lor care poate nu te știau înainte.

De fapt, e cartea care s-a vîndut cel mai prost! Dar oricum nu ne-am apucat să scoatem cartea și albumul pentru bani. E foarte interesant să confrunți oamenii cu propriile prejudecăți: nu numai legate de heavy metal, ci și de literatură. Pentru fiecare în parte, sînt extrem de multe prejudecăți. Pentru cei mai mulți, muzica heavy metal înseamnă indivizi cu părul lung care se strîmbă, arată ca veniți din iad și fac mult zgomot. Dar pentru o categorie la fel de

de majoritatea editorilor. Apoi, după ce cartea a apărut și a și luat Premiul José Saramago, lucrurile s-au schimbat: am început să fiu tradus și mi-a mers mult mai bine.

De ce ai ales nume biblice pentru personajele tale, mai ales că legăturile nu sînt întotdeauna evidente?

De fapt, legătura dintre nume și personaj e de fiecare dată diferită. A fost un mod de a împrumuta un pic din solemnitatea Bibliei, un strop din acea lume. Am vrut să leg această carte de ceva mult mai mare, mai cuprinzător, iar acel ceva a fost Biblia. Sunt un mare cititor al Bibliei. Iubesc această carte, pe care o citesc ca pe un text literar. Există un motiv pentru fiecare dintre numele personajelor, doar că, de fiecare dată, motivația mea a fost alta: uneori numele e pus ironic, alteori din motive literare, se întîmplă chiar ca numele să fie o exagerare a identității unui personaj, să funcționeze ca o hiperbolă. Sînt foarte multe explicații. De exemplu, în cazul gemenilor: Moise și Ilie sînt doi profeți. Moise e profetul acțiunii, Ilie al vorbelor, dar în cartea mea Ilie nu vorbește. Moise e cel care face totul: vorbește în locul fratelui său, se căsătorește primul, el acționează de fiecare dată. Dar e un singur exemplu. Toate celelalte nume implică legături diferite cu Biblia, și asta creează un efect interesant: într-o carte în care Dumnezeu nu e niciodată pomenit, deși Dumnezeu nu există, absența lui e observată. Chiar dacă nu e evident, un sentiment religios e prezent. Nu există milă pentru personajele acestei cărți, nu există înțelegere și li se întîmplă tot ce e mai rău. De fiecare dată viața lor depinde de altcineva, de o prezență care e mai puternică decît ele, și asta e o întrebare pe care cartea o ridică, o întrebare religioasă. Cum se întîmplă? Așa

stau lucrurile de fapt? Cititorul urmează să confrunte situația din carte cu realitatea pe care o cunoaște. Romanul nu e o afirmație despre fatalism și despre partea întunecată a lucrurilor, ci o întrebare. Mai puțin chestiunea morții, asta e o certitudine.

E o imagine care bîntuie fiecare capitol al cărții: un om care scrie într-o casă fără ferestre. Tu cum faci, ai nevoie de lumea din afară?

Acel om e autorul, e o metaforă pentru scriitor. Scriitorul e închis în el. Găsește lumea aia înăuntru lui. Lumea din exterior devine reală doar după ce trece prin realitatea din interior. Nu știm altă perspectivă, din interior, decît propria perspectivă. Cînd citim, în tăcere, vocea noastră ne-o auzim. Avem acces doar la propriul interior, iar exteriorul există pentru noi doar atunci cînd îl integrăm. Lumea care există în noi e la fel de bogată ca lumea care există în afara noastră. Sîntem un fel de uși între aceste lumi fără sfîrșit.

Cartea ta are amprenta unui poet: sînt repetiții, fraze care se reiau, o sonoritate care se impune. Prin ce crezi că te mai trădezi ca poet atunci cînd scrii proză?

Personal cred că proza ar trebui să aspire la poezie: dacă în cinci versuri ai un cuvînt în plus, îl simți. Simți că nu e bine. Așa ar trebui să se întîmple și într-un roman de 200 de pagini, să nu ai nimic în plus. Un poem e o sinteză, și așa ar trebui să fie și un roman: e o lume mică, o lume în sine. Și în special acest roman, *Nici o privire*, are, cumva, modul de organizare al unui poem. Începe și se termină între propriile limite. Nu a existat un „înainte” și nu se continuă spre altceva. E închis asupra lui, ca un cerc. Finalul

Interviu realizat de Alina Purcaru

Cît timp ți-a luat pînă să termini primul roman, Nici o privire?

Mi-a luat cam un an. Acum 12 ani, cînd l-am scris, aveam 23 de ani. Mai mult încercam să-mi demonstrez mie că pot să scriu un roman, pentru că nu scrisesem nimic înainte. Nu eram sigur de nimic. Nu am avut nici un fel de așteptări și nimeni din jurul meu nu avea. L-am terminat în Capul Verde, o țară micuță, pe coasta de vest a Africii. Am predat acolo și tot acolo am terminat de scris și cartea. Apoi, la sfîrșitul anului m-am întors în Portugalia și am început să mă gîndesc s-o public. Evident, am căutat o editură care să o vrea și timp de un an am fost refuzat

mare, oamenii care citesc sînt un grup de plecticoși cu bărbi și de ochelariști cu lentile gen funduri de sifoane. Măcar pentru cîteva am putut să demonstrăm contrariul. După experimentul ăsta, de fiecare dată cînd am vreo lectură publică în Portugalia, în sală e de fiecare dată un grup mai întunecat, al metalistilor. Am și făcut tot felul de tîmpenii în genul ăsta, dar cînd mă gîndesc, îmi pare bine. Am citit, de exemplu, în concerte de heavy metal: 5.000 de oameni în fața mea așteptînd un show heavy-metal și 20 de minute în care să citești cu trupa pe scenă. A fost genul de performance în care muzicienii lucrează cu tine și textul e urmărit și completat cu muzică, într-un anume ritm. Era o întregă regie, cu costume și tot ce trebuie: ei cîntau, apoi începeam eu să citești, apoi intra un singur instrument și așa mai departe.

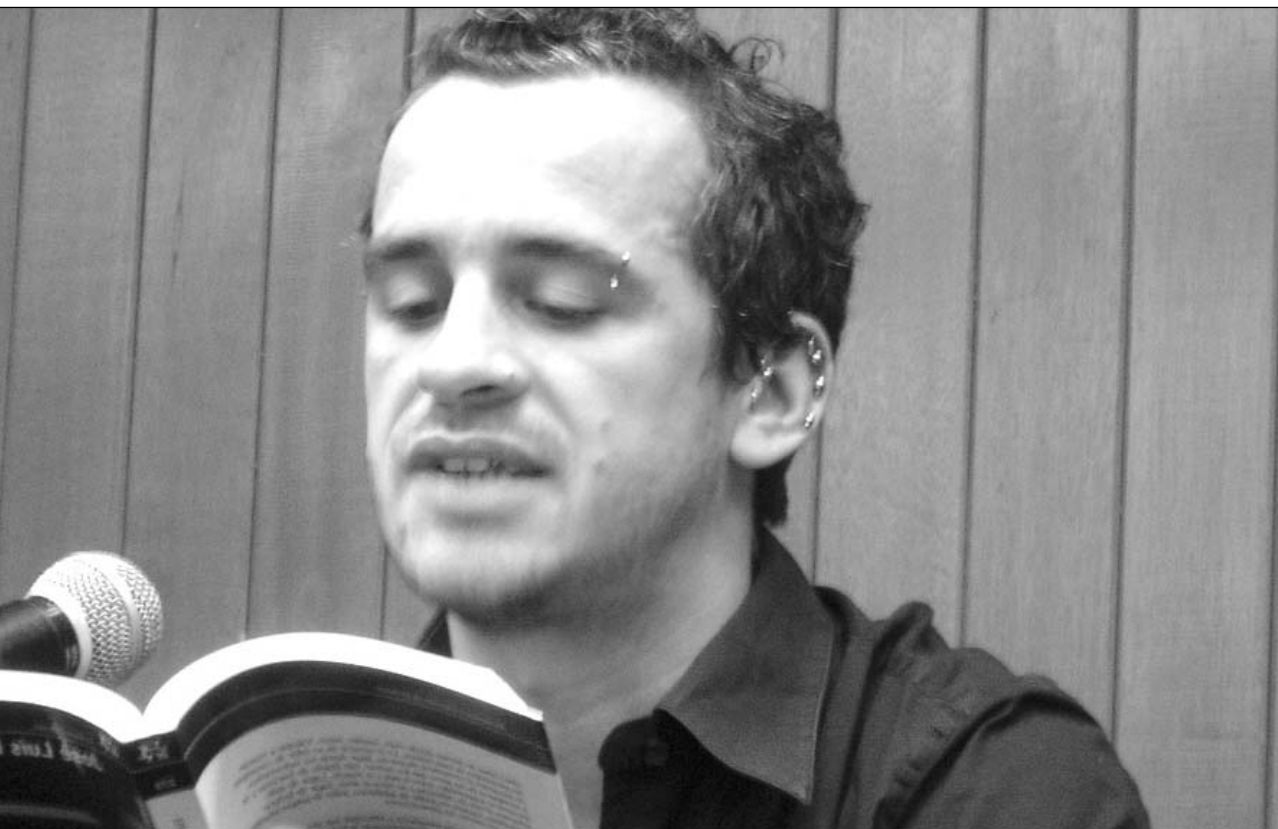
Ai încercat să faci genul ăsta de performance și cu altcineva, sau numai cu Moonspell?

Doar cu ei, și acum am mult de lucru, puțin timp și nu pot să mă gîndesc la ceva nou.

Scrii în fiecare zi?

Doar cînd nu călătoresc, ca acum. Dar în rest, zilnic, mai ales dacă scriu la ceva mai consistent, un roman sau o piesă

„Că există aici oameni care e care încă nu s-au tradus”

„SÎNT FOARTE MULȚI SCRITORII CU CARE NU VREAU SĂ MĂ ÎNTÎLNESC”

În ce mod ți-a schimbat ție viața Premiul José Saramago?

După ce am primit acest premiu, mult mai mulți oameni s-au interesat de literatura mea. Și înainte să-l câștig avusesem parte de recenzii bune și cartea se vînduse în câteva mii de exemplare. După premiu însă, vânzările au crescut nebunește. N-am mai avut de atunci nevoie să-mi iau o slujbă și am putut să-mi dedic tot timpul scriind. Mă simt binecuvîntat!

Cum te-ai înțeles cu Saramago?

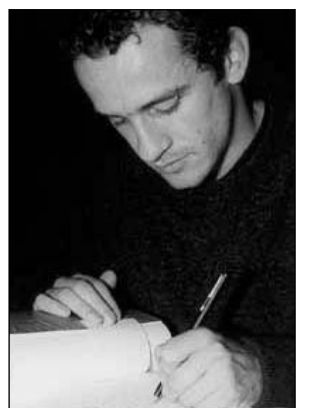
Am vorbit de multe ori cu el, ținem legătura și de multe ori am avut dispute. A fost extrem de flatant pentru mine să fiu în preajma lui. E un scriitor de la care înveți foarte mult, ca cititor, și niciodată nu mi-aș fi imaginat că voi ajunge să discut. Dar multe lucruri uimitoare s-au întîmplat în ultimii ani. Un alt autor cu care am avut norocul să mă întîlnesc a fost Umberto Eco. A fost ceva ce niciodată nu mi-aș fi imaginat. Iar eu sînt genul de om care chiar iubește scriitorii și cărțile, colecționez autografe și înțeleg oamenii care vin să ceară un autograf. Încerc să scriu lucruri diferite fiecărui cititor care-mi cere o dedicație, pentru că eu însumi mă bucur să primesc dedicații de la autorii mei preferați. În Franța, public la aceeași editură ca Umberto Eco și editorul meu m-a anunțat că vom lua cina cu el. Eu mi-am închipuit că va fi o masă mare, cu mulți oameni, că eu voi sta într-un capăt și el în altul, dar ne-am trezit unul lîngă altul, și admirația mea pentru el a fost încă și mai mare după aceea. Dar se poate întîmpla și invers: să fiu lîngă scriitorii cu care nu vreau să am de-a face. Sînt foarte mulți scriitorii cu care nu vreau să mă întîlnesc, nu pentru că nu mi-ar plăcea cărțile lor, dar pentru că ei, ca persoane, nu sînt în regulă. Scriitorii buni nu sînt întotdeauna persoane plăcute, și oamenii buni nu sînt, din păcate, întotdeauna scriitorii talentați.

Știi că ai absolvit o secție de germanistică. Ce te-a atras către literatura germană?

Am ales să studiez de fapt literatura germană și anglo-saxonă pentru că scriitorii mei preferați veneau de aici. Apoi am crezut că voi preda literatură, ceea ce am și făcut, timp de patru ani. Apoi am avut posibilitatea să trăiesc din scris, și asta am făcut. Mă atrage foarte mult și literatura franceză, dar de fapt literatura care m-a format și de care mă simt cel mai legat e cea portugheză: poezia portugheză, romancierii, o mulțime de scriitori fantastici care nu sînt cunoscuți dincolo de Portugalia.

Și preferații tăi?

Mereu mă gîndesc la Faulkner. Am tatuat pe braț numele ținutului său ficțional, Yoknapatawpha. El m-a făcut să aduc mai mulți naratori în *Nici o privire*, de la el am prins acest procedeu. Apoi mai e Italo Calvino, e Cortázar, e Antonio Lobo Antunes, care a avut o influență uriașă nu numai în ce mă privește, ci și față de foarte mulți scriitori din generația mea. E foarte mare, a făcut să explodeze atîtea căi! Înainte să-i citesc primul roman, nu mi-aș fi imaginat că așa ceva putea să existe, în scris. Céline e extraordinar în *Călătorie la capătul nopții*. Mai e un scriitor fantastic, pe care am impresia că oamenii nu-l prea știu în România, Juan Rulfo, din Mexic, un fel de strămoș al realismului magic. A scris două volume micuțe, un roman de 120 de pagini, *Pedro páramo*, și un volum de povestiri. Dar îmi mai place și Raymond Carver, îmi plac oameni foarte diferiți.

de teatru. Trebuie să o fac zilnic ca să nu-mi pierd energia, ideile, dispoziția. Dar mă voi întoarce aici să scriu o vreme la noul roman. Deja e totul aranjat, mă și mir că am reușit în așa de scurt timp, dar e sigur, mă voi întoarce la sfîrșitul lui decembrie.

De unde impulsul ăsta să scrii aici, în București?

Mi-a venit în primul moment cînd am ajuns aici. Și cu o săptămînă în urmă fusesem în Canada, înainte în Uruguay, iar săptămîna viitoare sînt în Brazilia. Dar e stabilit, nu doar mă gîndesc că mi-ar plăcea sau c-ar fi o idee bună. Mi-a plăcut aici, abia aștept ziua cînd o să mă întorc. Nici n-am plecat încă și vreau să mă întorc.

Ce-o să scrii?

Scriu la romanul ăsta, care e foarte ambițios, e al patrulea roman al meu și se va numi *Carte*. Nu e *Cartea*, ci *Carte!* Am dezvăluit abia de curînd titlul pentru că e, într-adevăr, unul ambițios, dar justificat de roman. E o poveste care începe în anii '40, ajunge pînă în prezent și descrie viața cîtorva personaje care au emigrat din Portugalia către Franța. A fost un val uriaș de emigrări, al doilea ca amploare, în a doua parte a secolului XX, după emigrarea italienilor în SUA: 6 milioane de oameni, ceea ce e

enorm dacă te gîndești că Portugalia are 10 milioane de locuitori. Părinții mei au emigrat, eu m-am născut în Portugalia, după ce s-au întors, dar am auzit mereu povești despre perioada aia, despre Franța și despre cît de minunat era în Franța, comparativ cu Portugalia, pe care o lăsaseră în urmă. Acum, dacă stau bine să mă gîndesc, e cumva asemănător cu ce s-a întîmplat și aici, după ce granițele au fost deschise și oamenii priveau la Occident ca la un loc cu totul special. Am visat mereu la Franța, ascultînd ce-mi povesteau părinții mei și subiectul ăsta mă fascinează. Plus că se întîmplă același lucru în continuare: nu spun că migrează portughezii în Franța, ci africanii în Europa, oameni de peste tot pornind în toate părțile lumii, cu același vis și cu aceleași așteptări. Uneori, și cu foarte mult curaj, pentru că nu e deloc ușor să lași totul în urmă și să te stabilești într-un loc străin, despre care nu știi nimic. Sigur că pentru mine e mult mai ușor să vin la București decît pentru majoritatea oamenilor să ajungă la Paris. Dar cel puțin o să stau o vreme într-o țară a cărei limbă nu o înțeleg decît parțial și nu o cunosc prea bine. Am fost surprins să aflu că există aici oameni care mi-au citit deja din cărțile care încă nu s-au tradus, și mi-ar plăcea foarte mult să apară în română *Cimitirul pianelor* (în curs de apariție la Editura Polirom – n.r.). E

mai aproape de ce scriu eu acum, și sînt foarte mîndru de cartea asta. *Nici o privire* e un pic naivă în anumite aspecte, dar e încă extrem de importantă pentru mine. Și mare parte din lucrurile de acolo sînt legate de viața mea, de autobiografia mea. Acel sat e satul meu, satul în care am trăit pînă la 18 ani, acele locuri au existat pentru mine, Muntele Măslinelor din carte a existat, nu sub acel nume, dar a existat. Ei, n-avem sîmezi și uriași, sau Divolul, dar restul...

Cum e să știi că deja există un premiu literar care-ți poartă numele?

Oamenii care au înființat acest premiu sînt din orașelul în care m-am născut. Știu că au făcut-o cu intenții bune și chiar dacă sînt conștient că poate părea arogant din partea mea să accept ceva de genul ăsta, am făcut-o pentru că e pentru scriitorii sub 25 de ani, adică pentru oameni aflați la vîrsta la care trebuie sprijiniți. Premiile astea pe care scriitorii le primesc cu cîteva luni înainte să moară sînt o pierdere de vreme pentru toată lumea. Cred că oamenii trebuie sprijiniți și ajutați atunci cînd au nevoie. Premiul ăsta constă în publicarea cărților acestor scriitori tineri și rostul lui e să-i ajute să fie cunoscuți, să-i promoveze puțin. Cum și eu am scris și am fost publicat chiar cînd eram foarte tînr, cred că are sens.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

01.11.09. Jurnal

Ziua Morților a căzut anul ăsta duminică. Acum doi ani, de 1 nov., după ce m-am întors de la cimitir, un guturai a dat cu mine în pat. Verific ce am scris în agenda-jurnal în 2007 și compar cu ce am compus pentru „Supliment” tot atunci. N-am prea mințit. Doar că răceala a trecut în fundal, cuvintele *ff nasol, senz. de sfîrș.* au dispărut și a țîșnit doar ceva întremător, cum ar fi pîinea prăjită cu usturoi și o pagină citită sub dună din *Minunata călătorie a lui Niels Holger-sson*, băiețelul care a văzut lumea călare pe Akka, gîsca fermecată. În 2008, la 01.11, agenda parcă-i trasă la xerox cu 2007. Încep. *viroz. Taxi cimit. Flori, lumîn., morm. ok îngrij. 50 lei, rpd ac. prăbuș. în pat. FFF nasol, simt sfîrș.* Acum văd că n-am suflat nimic în „Supliment” despre toate astea. Am sărit direct la Veneția, toamna, ca-n filmele triste, ca-n Proust, cu oarece melancolie. Per ansamblu însă, tonul nu-i prăbușit, iar steagul rubricii despre bucuriile mici, ținut sus cu vigoare. Dar în 01.11.09? Iată agenda. *Dum. Scriu la amazon. Prînz. Cu Ungu la G. Chifu accid., spit., e zdrob. dar ok. Bărb. în comă. Marș P-ța 700. Coron., lumîn., flori, morm. îngrij. 50 lei, EROII REV. toți flori și lumîn. Extraord! La Mono. Taxi ac. Încep. fris. F.rau. Adică.*

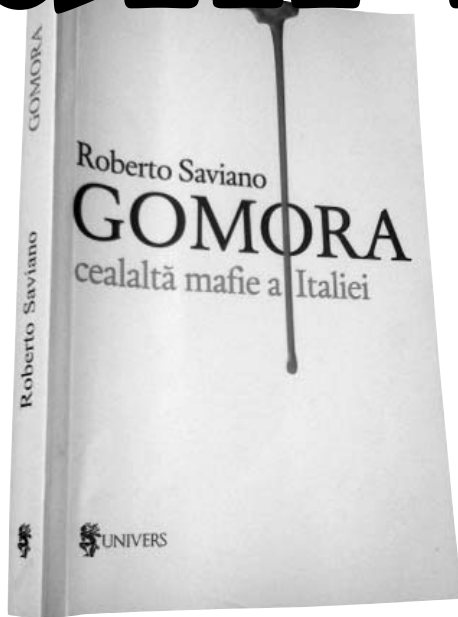
După ce compun un paragraf cam bleg despre niște spadașine din Franța și după ce prînzesc cu mama, mă întîlnesc cu C. Ungureanu și mergem să-l vizităm pe Chifu. Gabriel a avut un accident groaznic de mașină în Ungaria, iar de zece zile e la Timișoara, la Casa Austria, cu bazinul și coastele zdrobite. Ne facem curaj pentru întîlnire. Surpriză! Vegheat de soție, Gabriel e vioi, bine dispus, cu poftă de vorbă. Spune că a fost experiența vieții lui, că putea fi sfîrșitul, că suferința celor din jur l-a învățat enorm, că e alt om, că va scrie despre toate astea. În timp ce el povestește, bărbatul de alături, un cioban din Alba pus pe aparate,

geme, hîrîie, horcăie. Lui CU i se face rău, țîșnește pe coridor și în cîteva clipe o luăm la trap. Cumpăr din piață o coroană de brad cu imortele, să fiu în rînd cu lumea, un snop de lumînări și zeci de crizanteme.

Pun coroană și o lumînare la tata, discut cu domnul Gicu, groparul, despre fetele noastre, despre nepoții lui, despre cum ar fi bine să mă extind cu mormîntul, să mă asigur că o să am loc, fiindcă timpul trece, nu stă, vorbim firesc, ca și cum aș vrea să închiriez o garsonieră, facem un plan, cotizez pentru amenajare și mă îndrept spre parcela eroilor de la Revoluție. Pentru că în ceilalți ani la multe morminte de-acolo n-am văzut nici o floare, nici o lumînare, de data asta mi-am zis să completez ce-o fi de completat, măcar să nu se simtă că după 20 de ani praful s-a ales de amintirea dispăruților din decembrie. Surpriză mare și inima gata să țîșnească din piept, într-un vîlmășag de bucurie, durere, milă, speranță: pe micile monumente (pe absolut toate!) e cîte un trandafir, plus crizanteme, plus lumînări. Doamne, îmi zic, nu-i totul pierdut, n-a fost totul degeaba. Pun șapte lumînări la morții din '89 pe care i-am cunoscut, iar buchetul i-l duc lui Mono, Ion Monoran, poetul revoluționar, cum ieși din cimitir, pe dreapta. Mă uit încă o dată înapoi și văd ca printr-o sită cum mii de lumînări pîlpîie, în timp ce seara și o ușoară ceață se lasă peste noi toți.

Acasă, frisoane. Mă vîr în pat, trag plapuma peste cap și mă gîndesc mult la ce-am citit în *Cartea șoaptelei (Album)* despre morții cei vechi și despre morții cei noi: că nu sîntem obișnuiți cu morții cei noi, pentru că ei au murit de fapt în locul nostru și acum povestesc despre ceea ce noi sîntem. „Încă nu ne-am împăcat cu morții cei noi.” Oare de ce?

Reportaj din infern

Bogdan-Alexandru Stănescu

„Fabricile chinezești din China făceau concurență fabricilor chinezești din Italia. Și astfel Prato, Roma, Chinatown-urile de prin toată Italia se prăbușeau în mod jalnic: avuseseră un avînt atît de puternic, încît acest lucru a făcut prăbușirea și mai grabnică. Într-un singur fel s-ar fi putut salva fabricile chinezești: să-i facă pe muncitori experți în îmbrăcămîntea de lux, capabili să lucreze în Italia la cel mai înalt nivel. Să învețe de la italieni, de la patronii de fabricuțe, dispersați prin Las Vegas, să devină puncte de referință în sudul Italiei pentru marile case de modă, încetînd să mai fie doar producători de zdrențe. Să le ia locul, să-și însușească modurile de gîndire, spațiile, limbajele fabricilor italienești la negru și să încerce să facă aceeași muncă. Numai cu ceva mai puțini bani și cu cîteva ore în plus.” De exemplu, Pasquale. Pasquale le predă croitoria de lux chinezilor. Lecțiile lui sînt înregistrate,

Nici nu bănuieți cîte dintre toaletele exhibate pe covorul roșu de diverși frumuseți de pe la Hollywood sînt făcute de croitori chinezi, fie că lucrează direct pentru marile firme de fashion, fie că le fac concurență, prin intermediul firmelor afiliate Camorrei. S-a făcut, astfel, trecerea de la chinezul manufacturier de cîrpe ordinare, de genul Dragonul Roșu, Europa etc., la chinezul unealtă mimetică, aflat fie în slujba unui Versace, fie în slujba unui Don de care casele de modă nu se pot feri.

cuvintele lui sînt traduse simultan, pentru a fi redade în boxe chinezilor disciplinați. Cînd vorbim despre chinezi însă, trebuie să înțelegem că este vorba despre sclavi, despre marfă-om adusă în portul Napoli, în containere.

Saviano nu uită nimic

Roberto Saviano scrie o monografie a unei mafii mai puțin mediatizate decît Cosa Nostra și reușește să demonstreze că zona Campaniei adăpostește un cuib de vipere mai veninoase decît cele siciliene. Sudul Italiei e spațiul sărăciei, al violenței, fieful drogurilor, al sclaviei

umane – teritoriu care nutrește și susține nordul ecologist și turistic. Așadar: „pirateria” țoalelor, drogurile, prostituția, războaiele între diversele familii (un capitol important este chiar cel care descrie lupta din 2004 dintre familia Di Lauro și afiliații reuniți într-o disidență disperată), influență pe care filmele produse la Hollywood o au asupra membrilor Camorrei (și nu invers, cum s-ar crede), femeile Camorrei... Saviano nu uită nimic. Iar toate numele sînt reale. Acesta este poate și motivul pentru care Saviano stă ascuns din 2006, întovărășit în permanență de trei polițiști.

» După ce l-au ridicat pe Saviano în slăvi pentru curajul de care a dat dovadă, mai ales cînd a folosit numele reale ale capilor Camorrei, jurnaliștii au început să-l acuze că ar fi provocat scandalul special din motive de marketing. Asta după ce i-au sărit în apărare Rushdie și Eco.

SEMNAL

Radu Cosașu, *Opere III: Cinci ani cu Belphegor, Mătușile din Tel Aviv*, prefață de Mircea Iorgulescu, Editura Polirom, colecția „Opere. Seria de autor «Radu Cosașu»”, 472 de pagini, 54.95 lei

„Trei sînt grijile lui Radu Cosașu de după ostracizarea din 1956. Primele două sînt aproape enunțate ca atare – să supraviețuiască (în cel mai strict, mai prozaic și mai brutal sens al cuvîntului), mijloacele de subzistență fiindu-i draconic restrînse de cele două interdicții, și să încerce să se «reabiliteze», în epocă termen măcar oficios dacă nu și oficial pentru căință și obținerea indulgenței partinice. A treia grijă poate fi dedusă. E, poate, cea mai importantă: să se descopere și să se salveze ca scriitor.” (Mircea Iorgulescu)
„În fața telecinematecii, Radu Cosașu derulează impenitent pelicula propriei sale memorii. Își baleiază, ca și Edith Piaf, care nici ea nu regretă nimic, trecutul. Atunci, însă, de unde știe el cum este viața în filmele de cinema? Dar e simplu: din citite. Am citit, zicea Călinescu, așa cum aș fi privit pe o fereastră: cu ochii adînc înfipti în viață. Ei bine, ochii lui Radu Cosașu sînt atît de adînc înfipti în viața sa, că nu și-i mai poate smulge...” (George Pruteanu)

Angela Marinescu, *Probleme personale*, Editura Cartea Românească, colecția „Poezie”, 74 de pagini, 19.95 lei

„Extazul negru al Angelei Marinescu nu e decît implozia tragicului la limita absolută a suportabilității, iar beatitudinea sa – o crispăre spasmodică.” (Al. Cisteleanu)
„Poezii splendide, mai întîi scandalose prin îndrăznelile imagistice ale autoarei, apoi, ciudat!, pîrînd aproape religioase prin ardoare.” (Daniel Cristea-Enache)
„Sufletul nu este impudic exhibat, ca în lirica sentimentală, ci prefăcut în obiect de intervenție chirurgicală, în temă de analizat. Sufletul este așezat pe masa de operație și sfîrtecat: fără complezență și fără cruțare. Fiecare membru, organ sau visceră, cu grijă decupat, este apoi privit cu microscopul.” (Nicolae Manolescu)
„Un lirism pur subiectiv, probleme personale pînă la deznădejde, exprimînd o dramă existențială ce lasă uneori să-i strălucească, nu mai puțin îndoliat, totuși, nimbul metafizic.” (Ion Negoitescu)

Cel mai interesant fapt punctat de Saviano: tinerii care se înrolează în lumea crimei nu o fac, așa cum s-ar crede, pentru bani. Nu. O fac pentru imagini, pentru femei, pentru succes. Banii vin pe locul al doilea. O scenă cutremurătoare: băieții din Camorra testează noi tipuri de droguri, în combinații diferite, pe cocainomani. Anunță lansarea unui nou tip de drog, iar aștia, distrușii, vin din toată Italia, unii chiar pe jos, pentru a fi cobai: „Unul dintre ei a înaintat totuși, a înaintat, de fapt, un cuplu. Tremurau, erau într-adevăr la limita puterilor. Erau în criză, cum se zice în limbajul comun. El avea venele brațelor inutilizabile. Își scoase pantofii, pînă și talpa picioarelor îi era făcută praf. Fata luă o seringă de pe bucata de piele zdrențuită și și-o puse în gură ca s-o țină, între timp îi deschise încet cămașa, ca și cum ar fi avut o sută de nasturi, și apoi îi înfipse acul la baza gîtului. Seringa conținea cocaină. Făcînd-o să circule în sînge, îi dă posibilitatea să vezi în scurtă vreme dacă amestecul este reușit sau greșit, puternic, de proastă calitate. După puțin timp, băiatul începu să se clatine, îi ieși un pic de salivă la colțul gurii și se prăbuși. Lungit pe jos, începu să zvîcnească. Apoi se întinse pe spate și întinse ochii, înțepenit. Tipul îmbrăcat

în alb începu să dea telefoane de la celular:

Mie mi se pare mort..., mda, mă rog, acuși îi fac un masaj...”.

Cînd izbucnește un război în sînul camorrei, nimeni și nimic nu e cruțat. Saviano face un calcul sumar și ajunge la concluzia că, în zona în care a copilărit și a trăit el, au fost omorîte 3.600 de persoane, asta în numai 28 de ani. Cum omoară Camorra? Depinde de asasinat. Dacă este vorba de eliminarea unui turnător, îi sînt tăiate urechile cu care a auzit, îi e tăiată limba cu care a vorbit, îi sînt scoși ochii cu care a văzut, tot corpul devine un pergament, Kafka a inventat aparatul de omorît care-ți imprimă cu grapa pe piele porunca încălcată, Camorra construiește trupul condamnatului ca pe un palimpsest. Moartea e cel mai mic rău posibil: poți fi scufundat de viu în acid, poți fi torturat la infinit, înfometat, poți fi ars de viu. De multe ori, printre victime se află femei care au avut în trecut o relație cît de pasageră cu inamicul.

Tinerii racolați trebuie să treacă prin proba focului: îmbrăcați în vesta anti-glont, sînt mitraliați pînă își pierd cunoștința. Trupurile lor poartă proba bărbăției: vîntăile fac dovada trecerii în rîndul soldaților. Moartea e lucrul pe care trebuie să-l învețe de mici. Sînt

abrutizați, nu-i mai impresionează nimic încă de pe la 13-14 ani. În clipa în care propria moarte nu-ți mai spune nimic, abia atunci poți omorî cu sînge rece și fără ezitare. Și, totuși, scria Saviano, fără excepție, ultimele cuvinte ale muribunzilor sînt: „Nu vreau să mor!”.

Ororile descrise se petrec în continuare

După ce l-au ridicat pe Saviano în slăvi pentru curajul de care a dat dovadă, mai ales cînd a folosit numele reale ale capilor Camorrei (cel care a ordonat uciderea lui Saviano e chiar celebrul Sandokan, aflat în închisoare), jurnaliștii au început să-l acuze că ar fi provocat scandalul special din motive de marketing. Asta după ce i-au sărit în apărare Rushdie și Eco. Asta nu e treabă care să ne mire, nu-i așa? Ne amintim de John Le Carre, care ne explica cum au suferit cei de la Penguin, în timp ce Rushdie stătea bine-mersi în ascunzătoarea lui, unde-i cald și bine. Și cred că trebuie întărit următorul lucru: ororile descrise de Saviano se petreceau în 2004, în Italia. Se petrec în continuare... tot acolo.

Roberto Saviano, *Gomora*, colecția „Imperiul Mafiei”, Editura Univers, 2009

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

ANTHONY BURGESS

PORTOCALIUL MECANIC

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 20.00

Cu George Onofrei

Într-o după-amiază de august

Roman modern în literă și în construcția narativă, *Patul lui Procust* este un „dosar de existență” minuțios organizat de autor.

Pledoaria lui Camil Petrescu pentru stilul anticalofil ar putea deruta; dar preferința sa marcată pentru scrierea transparentă, în acord fin cu interioritatea fiecărui personaj, nu presupune absența unui element ordonator, a unui factor de coeziune apt să facă din întregul românesc mai mult decît însumarea părților componente.

Autenticul nu trebuie confundat cu poetica autenticității asumată de cîțiva prozatori interbelici. Ei (și Camil Petrescu

în primul rînd) nu „redau” viața, nu aduc cele întîmplate, *tale quale*, în interiorul ficțiunii. Ci se folosesc de toată abilitatea lor compozițională, de cele mai rafinate procedee și tehnici narrative, pentru a da iluzia autenticității. Își construiesc atent scenele, sparg unitatea de perspectivă din romanul tradițional și multiplică experiențele, vocile, unghiurile.

Camil Petrescu împinge și mai departe, în *Patul lui Procust*, reforma epică inițiată în *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Deja, acolo, lucrurile nu mai erau văzute și prezentate de un narator omniscient și impersonal,

ci privity și trăite din perspectiva unuia dintre personaje, Ștefan Gheorghidiu. Acum, nu o singură subiectivitate modelează romanul, ci mai multe (doamna T., Fred Vasilescu, Ladima, Emilia), ciocnindu-se și completîndu-se, căutîndu-se și despărțindu-se.

După scrisorile doamnei T., care deschid romanul, vine rîndul lui Fred Vasilescu să intre în scenă, „într-o după-amiază de august”, călduroasă și leșioasă. În patul Emiliei Răchitaru, oscilînd între atracția fizică pentru mediocra actriță și plictiseala pe care tot ea i-o provoacă, Fred citește, cu o curiozitate tot mai îndurerată, alte scrisori, trimise de Ladima

acestei iubite-cocote. Și după-amiaza de august se dilată halucinant, joycian, cu nucleul de tensiune și suferință care este experiența lui Ladima.

Iar autorul propriu-zis super-vizează aceste tragice jocuri ale întîlnirii și întîmplării, luînd cuvîntul în subsolul paginilor și aducînd, metatextual și auto-referențial, propriile precizări și explicații. După epilogul I, aparținîndu-i lui Fred, cel de-al doilea este chiar „povestit de autor”. Din nou, el așteaptă ca personajele sale să-și pună pe hîrtie experiențele. Caietele înnegrite de Fred îi parvin pînă la urmă. La timp, cînic vorbind; a doua zi, *sportsman*-ul atît de frumos

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

și pe dinăuntru, nu numai ca înfățișare fizică, moare într-un accident de avion. Caietele sale vor ajunge la doamna T., femeia care l-a iubit atît, iar cititorul va rămîne cu finalul suspendat, cu „taina lui Fred Vasilescu”, necunoscuta abil introdusă în ecuație de autor.

Prozatorul, pe o altă cale decît cea urmată în romanul realist-obiectiv, reușește să dea așadar o senzație aproape fizică a palpitiului existenței. Prinse în capcana realului, personajele lui luptă pentru a-și crea o zonă de

protecție individuală, un spațiu interior purificator. E o diferență vizibilă între felul cum apar în lume și esența lor profundă; astfel că și doamna T., și Fred Vasilescu, și Ladima cîștigă mult prin devoalarea universului lăuntric – în timp ce Emilia, păpușa de porțelan goală pe dinăuntru, pierde.

Logica eroilor și a romanului stă în psihologie: un dosar pe care Camil Petrescu știe să-l (între)deschidă fascinant, închizîndu-l exact la momentul potrivit pentru a păstra un rest de ambiguitate.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment cu turn (1)

Veronica D. Niculescu: Poruncă: lubește-ți turnul!

În legătură cu turnul... Două declarații de-ale lui Umberto Eco, de la târgul de carte londonez, culese din interviul publicat în SDC. Mai întâi: „Una dintre calitățile majore ale unui romanțier este și aceea de a se abține să scrie ani întregi, de a închide în sertar un manuscris și a aștepta să-i vină rîndul pentru a fi continuat. Nu trebuie să fii nerăbdător, îl închizi acolo...”.

Emil Brumar: Turnul pare pus-tiu! (cel din fotografie) Așa și trebuie, e un fel de a te ascunde, chiar sub nasul indiscrețiilor cotidiene, de frecșurile inerente ale vieții „adevărate”... Geamul e spart anume ca să creeze senzația de încăpere nelocuită. Dar dacă încerci să ajungi sus, prin ușa scorojită ce se bălăbănește în vînt, cu broasca ruginită de veacuri, pe niște trepte în melc, care scîrție sau se înfundă sub tălpi în putregaiuri moi, ai uluirea să găsești un interior căptușit cu cărți pe cei patru pereți, o masă cu un scaun de lemn și o pernuță comodă potrivită deasupra. Aerul e proaspăt, primenit cu grijă, florile din paharul cu sticla groasă de pe masă sînt desfăcute lacom, fereastra aparent lăsată vraințe are o plasă subțire deasă... Aici locuiește de-o vreme, ferit de larme și certuri fără sens, aici își duce „viața de hîrtie” un om destul de normal, scriitorul! El scrie scrisori, scrisori, scrisori...

V.D.N.: Ați mobilat turnul... Mulțumesc cu o rază de lumină înclinată, aproape de apus. Citesc, și sînt absolut fermecată, *Sufletul nu cunoaște distanțele*, de Pia Pillat – Pagini de corespondență cu familia Pillat. Și-mi vine, apropo de alte celebre scrisori, să țiș, să țiș de încîntare. Vă invit, la umbra turnului cu pereți tapetați

» Turnul e vechi, nu sînt robinete, apa se aduce o dată pe zi, cu găleata, străbătînd, ca să ajungi la fîntînă, o grădină doldora de legume coapte, luccioase... În plasa deasă de la geam, parcă montată de un bijutier căruia-i plac miniaturile monstruoase, o răgace cafenie cu cîngile cleștilor prinse în ochiurile dese.

de cărți, la pagina 118, cînd Dinu Pillat îi scrie Piei: „Pînă acum, tu ai optat mereu pentru viața în sine, pentru trăirea ei absolută, ca o aventură mai pasionantă decît oricare alta. Ai renunțat totdeauna la scris pentru că viața te copleșea, iar tu te lăsa copleșită de ea...”. Și mai apoi, la pagina 120, cînd Pia îi răspunde: „Ce drăguț ești că mă încurajezi să scriu. Poate că odată, cînd... (...) Poate ai dreptate, viața m-a pasionat prea mult, și oamenii din ea, și n-am găsit niciodată timpul necesar unui efort creator constant, care absoarbe totul și exclude orice”. E dureros de frumoasă cartea asta. Cînd Nelli îi scrie Piei că-i este recunoscătoare pentru scrisori, eu sînt Nelli.

E.B.: Pînă mă apuc să citesc și eu cartea despre care vorbești, să mai „mobilez” puțin turnul! S-ar cădea să fie pe undeva și un primus pe care să se poată face cafea cînd dorești. Poate o canapea îngustă, odihnitoare, de întins după ce te cocoșezi deasupra mesei de scris, un loc propice lecturilor ce intersectează perioadele de lucru, lecturi dîndu-ți poftă să revii din nou la masă, cu frazele zbîrniind ca un stup după amiază, cuvinte închise deocamdată în tine, eliberate cu bucurie, abia așteptînd să umple cu hîrnicia lor colile albe, uscate, stivuite grijuliu pînă-n tavanul c-un geam mic de sticlă albastră prin care se uită cerul la noi, oamenii sîrguincioși... Nu ar trebui să lipsească nici motanul veșnic somnolent sau, dimpotrivă, atent la orice mișcare făcută cu mîna, cîteodată căuțînd să-ți dea cu lăboanța peste degetele febrile. Turnul e vechi, nu sînt robinete, apa se aduce o dată pe zi, cu găleata, străbătînd, ca să ajungi la fîntînă, o grădină doldora de legume coapte, luccioase... În plasa deasă de la geam, parcă montată de un bijutier căruia-i plac miniaturile monstruoase, o răgace cafenie cu cîngile cleștilor prinse în ochiurile dese. Cam atît deocamdată! Sau să mai adaug? Un dulăpior ermetic închis, al cărui cifru din lăcată nu-l cunoaște nimeni? Doldora de manuscrise din adolescență, din tinerețe? A le descifra înseamnă a avea inspirație, textele par ilizibile... Surpriza o dă o șopîrlă cu coroniță de smaragd, vioaie, ce țîșnește dintre filele calde și țîș lasă, dacă pui degetul pe dînsa, coada cu solzi fini drept suvenir de dragoste princiară. Fiindcă e șopîrla Regină a Turnului!

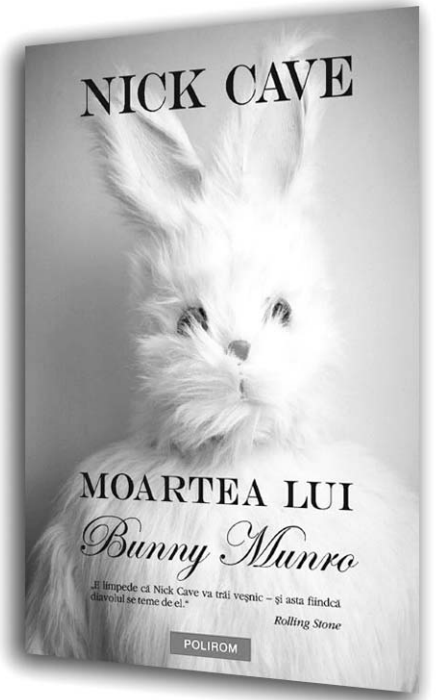
Ce ne-aduce iepurașul

Am citit romanul lui Cave dintr-o răsuflare. Stilul, dar și intriga fac din asta o întreprindere foarte ușoară. Însă atenție, e vorba de o capcană, o capcană în care te prinzi singur. Ar fi trebuit să-mi dau seama de cum am văzut coperta. Era ceva suspect la iepurele acela, ca și cum cineva se ascundea în spatele lui, deși dacă întorceai cartea, nu vedeai pe nimeni. Ca să nu mai zic de *The Proposition*, filmul „demențial” cu Guy Pierce după un scenariu al autorului. Toate ar fi trebuit să mă pună în gardă, să mă facă mai precaut, deși niciodată n-am fost, citesc de atîta amar de ani și nici pînă în ziua de azi nu m-am învățat minte.

Florin Irimia Emoție

În schimb, la teorie sînt bun. Aș putea scrie un întreg ghid despre asta. Cum să te apropii de carte, cum să o miroși de la distanță, cum să dai, precaut, coperta la o parte, ca să nu te simți personajele și să tăbărăscă pe tine. Eventual să te mai și documentezi un pic înainte, ca să știi, măcar în linii mari, la ce să te aștepti. În schimb, eu ce fac? Mă arunc ca bezmeticul, iau paginile în piept, una după alta, toată greutatea cuvintelor apăsînd dintr-odată pe creierul meu compromis. La fel și acum. M-am repezit plin de o naivitate și exuberanță nepermise asupra volumului și-am început să iau paginile la devorat. Asemenea unui iepure, aș putea spune, dacă aș vrea să fiu amuzant. Numai că nu e nimic de rîs aici. Eram, probabil, pe la capitolul doi, cînd mi-am dat seama de greșeala făcută. Dar era deja prea tîrziu. Nimerisem în mintea înfricoșătoare a unui scriitor talentat și acum eram prizonierul universului delirant în care trăiește Bunny Munro, acest comis-voiajer ce bate străzile din Brighton la volanul unui Fiat Punto în încercarea de a se culca cu toate femeile pe care le întîlnește, amatoare sau nu de gama de produse cosmetice ale firmei pentru care lucrează.

Obsedat sexual, misogin pînă în măduva oaselor, alcoolic, iresponsabil, mincinos notoriu, hoț de ocazie și, mai presus de toate, victima unei intense psihoze ce are ca obiect vaginul lui Avril Lavigne, Bunny Munro nu este persoana lîngă care să-ți dorești să-ți petreci nici măcar cinci minute. Eu, în schimb, mi-am petrecut o zi întregă. N-a fost o experiență prea plăcută, vă rog să mă credeți. De-aia spuneam ce spuneam. Nu știi niciodată în ce te bagi. Iar din momentul în care ești înăuntru, este posibil să nu mai poți ieși decît, evident, după ce-ai terminat de citit și ultimul rînd. Ceea ce s-a nîmplat în cazul meu. Bun, o să ziceți acum, dar care om este atît de lipsit de voință încît pur și simplu să nu poată pune cartea jos și să nu se mai gîndească la ea? OK, poate aș fi putut să pun cartea jos. Dar să nu mă mai gîndesc la ea? Și atunci ce rost ar fi avut să-mi prelungesc singur suferința, intrînd și ieșind pînă cînd n-aș mai fi știut cine sînt, unde sînt, care e viața și care e cartea și așa mai departe. Plus că, trebuie să recunosc, acest Cave e un *entertainer* desăvîrșit. Știe să alterneze momentele, cînd să-ți dea un pic de umor, cînd să-ți pună un pic de grotesc, cînd să te oripileze și cînd să te emoționeze.

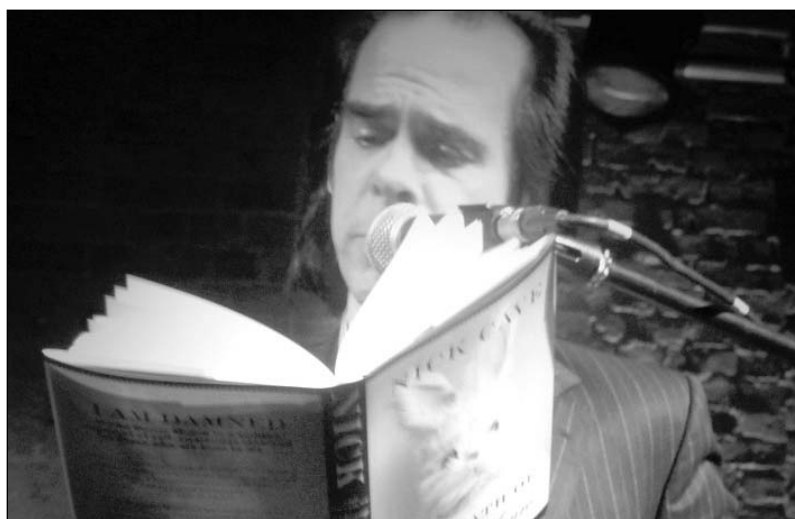
Există loc și de așa ceva, mă veți întreba, și pe bună dreptate, știind că avem de-a face cu un pervers notoriu, dominat de interminabile erecții? Există, cum să nu, acest ingredient care se cheamă emoție și care se activează în noi cînd sîntem puși față în față cu sucita condiție umană ce ne poartă metodic prin toată gama de stări posibile responsabile pentru fericirea și nefericirea noastră.

Milă, frică, angoasă

Mai există și milă, și frică, celelalte ingrediente ale catharsis-ului pe care Cave le mînuiește cu atîta abilitate de-ai zice că el le-a inventat. Milă cînd conștientizezi totuși calvarul prin care trece individul – căci există urmări din cele mai neplăcute cînd nu știi decît să fii Bunny Munro, ca să nu mai zic că omul e de-a dreptul penibil – groază (a lui, dar și a noastră) cînd realizezi că toată călătoria asta delirantă pe care o faci alături de personaj nu are cum să se termine decît într-un sicriu, căci, așa cum ne pune titlul în gardă, nu viața, ci moartea lui Bunny Munro este subiectul acestui roman. O moarte justificată, meritată chiar, avînd în vedere tot ce s-a nîmplat în viața acestui amărît (căci el însuși este înainte de toate o victimă), dar și binevenită, căci moartea lui înseamnă tocmai o șansă acordată băiețelului de nouă ani care a avut ghinionul să-i fie fiu.

Și mai există ceva în *Moartea lui Bunny Munro*, ceva care-ți face părul măciucă. O angoasă dată de presentimentul morții iminente cu care personajul trăiește de la început și transmisă cumva și cititorului, o energie negativă indusă parcă de un spirit malefic, o atmosferă apăsătoare, apocaliptică instaurată de la primele pagini și care nu va dispărea pînă la sfîrșit. Altfel spus, lumea lui Bunny Munro e Iadul pe Pămînt, iar Dracul este chiar Viața. Și-atunci, pe unde mai scoți cămașa?

Nick Cave, *Moartea lui Bunny Munro*, traducere și note de Ciprian Șulea, colecția „Biblioteca Polirom. Proza XXI”, Editura Polirom, 2009, 23.95 lei

Anotimpul pianiştilor

Ciudați acești pianişti minunați care – cazul lui Radu Lupu, ascultat zilele trecute la Frankfurt – cultivă efemerul unui concert, refuzînd nu numai să înregistreze discuri noi, dar nemaipermițînd nici radiodifuzarea concertelor sale. Radu Lupu a dat o lecție de perfecțiune muzicală și umană, interpretînd cel de-al treilea concert de pian de Beethoven, susținut de o uimitor de flexibilă Orchestră *Tonhalle* din Zürich cu *pianissimi* cum numai Celibidache știa să obțină, reușiți aici de dirijorul american David Zinman. Din păcate, încă un concert neînregistrat... Prin contrast, prietenul de generație și perfecțiune al lui Radu Lupu, Murray Perahia, nu numai că înregistrează, dar se și deschide, deosebit de afabil, acceptînd acum lungi interviuri.

Dacă vă vorbesc despre el, motivul este că Perahia a deschis ceea ce aș numi anotimpul discografic al pianiştilor acestei toamne cu un nou disc la casa Sonny, al doilea al *Partitelor* (No. 1, 5 & 6) de Bach (CD 88697443612). Este unul din acele discuri ce pot fi ascultate la nesfîrșit, iradiînd o sete și o bucurie permanentă de muzică, în tradiția unui Bach reflexiv, fără experimentele sonore ale unui Glenn Gould, pe linia clasică a unui Richter sau Tatiana Nikolaeva.

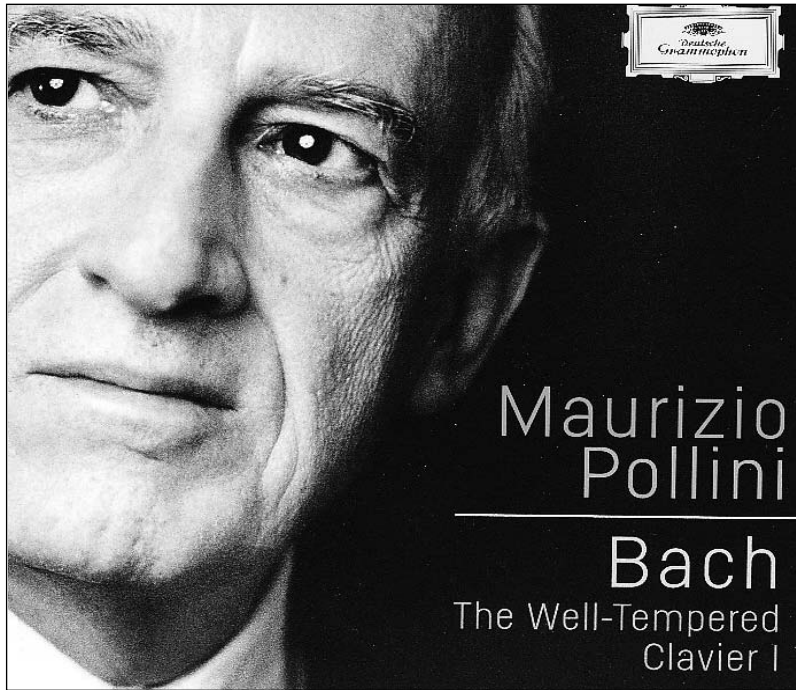
Într-un lung interviu acordat ziarștilor de la publicația franceză „Classica”, Murray Perahia își exprimă însă admirația pentru „talentul imens” al lui Glenn Gould care, în calitate de muzician, „rămîne un monument, ale cărui scrieri și interpretări nu pot fi neglijate”. Perahia îl abordează, în mod programatic, „diferit” pe Bach care îi este, spune el, pîinea zilnică și care reclamă atît de mult „de la degete, bineînțeles, dar și din partea creierului și a memoriei”. Pianistul spune că practică în fiecare zi *Clavecinul bine temperat* și amintește *Partitele*, în interpretarea căroră „trebuie să iei tot timpul decizii, întîi fiindcă Bach nu a lăsat indicații pentru felul de a le cînta, apoi fiindcă trebuie să marchezi diferitele secțiuni și să asiguri tranzițiile”.

Perahia, născut în 1947 în Statele Unite, într-o familie de evrei sefarzi, emigrată în 1935 din Grecia, nu mai ezită astăzi să vorbească despre suferința sa, o malformațiune osoasă și inflamațiile mîinii ce l-au împiedicat periodic, în ultimele două decenii, să cînte.

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

„Am trăit infernal – povestește el despre o ultimă întrerupere care a durat un an și jumătate, adăugînd că, în ciuda încurajărilor primite, că ar putea face o carieră dirijorală, „pentru mine nimic nu este posibil fără pian.” Iar muzica „este întreaga mea viață, nu doar în termeni de carieră, dar în sensul ei deplin”.

Discul de *Partite*, înregistrat în decembrie 2008 și în aprilie acest an, este unul din cele mai frumoase ale acestei toamne și, cumva, pereche cu cel publicat la *Deutsche Grammophone* de Maurizio Pollini, tot Bach, primul caiet al *Clavecinului bine temperat* (DG 477 8078). Pollini, astăzi în vîrstă de 67 de ani, este un caz aparte în ce privește muzica lui Bach, pe care a inclus-o în recitaluri și a studiat-o timp de 20 de ani, fără să publice pînă acum nici o înregistrare. Primul caiet al *Clavecinului bine temperat* l-a interpretat în public în 1985, într-un turneu de succes în marile capitale muzicale, dar i-au trebuit peste 20 de ani pînă să se hotărască să-l înregistreze.

Într-un interviu cu „Frances Musiques”, Pollini spunea că unitatea *Clavecinului bine temperat* este dată de „personalitatea imensă a lui Bach; fiecare piesă poartă cu o forță extrem de mare caracterul compozitorului. Acestea fiind zise, cred că fiecare preludiu și fugă, fiind o operă de Bach, are un caracter extrem de diferit. Cred că este urmarea faptului că el utiliza tonalități total nefolosite la momentul acela – de exemplu, *do diez major, fa diez major, si bemol minor* etc.; era o ocazie de a căuta ceva inedit; pentru Bach era o explorare a unei lumi noi. Altfel, am fost întotdeauna foarte apropiat de Bach ca pasiune personală, nu numai din punct de vedere profesional”.

La anotimpul pianiştilor din această toamnă v-aș semnala, de asemenea, un disc al lui Sviatoslav Richter, pus în circulație de casa „Melodya” (MEL CD 10-01822). Discul, intitulat *Richter cîntă Debussy*, include înregistrări *live*, publicate pentru prima dată pe CD, ale *Suitei bergamasque* și caietului al doilea al *Preludiilor*. Arhivele provin din mai multe concerte, din 1961, 1967, 1976 și 1979, și îl prezintă pe Richter, un mare admirator al lui Debussy, la maturitatea forțelor sale. Pianistul spunea în celebrul documentar realizat de Bruno Monsiegeon că „Debussy personifică natura însăși. Este, concomitent, la nesfîrșit, variat, cultivat și simplu. Și cît de greu este să atingi o asemenea simplitate!”. Un alt disc de ascultat...

P.S.: La Frankfurt am avut ocazia să ascult și *Romanian Piano Trio*, în cadrul Zilelor Culturii Europene, organizate și sponsorizate de Banca Centrală Europeană și la care invitată anul acesta este România. Un concert plăcut, dar într-un nimic excepțional, în măsura în care Alexandru Tomescu, Horia Mihail și Răzvan Suma dau impresia a trei buni soliști interpretînd fiecare un concert pentru instrumentul său, și nu un trio. Ceea ce aparent le lipsește este o îndrumare serioasă în tainele și delicia muzicii de cameră. Altfel, am privit cu admirație roadele unei organizări profesioniste a concertului de către serviciul de comunicare al Băncii Europene: televiziunea din Frankfurt prezintă, o sală plină, studenți de la conservator, discurile Trioului vindute la intrare etc. (Singura discordanță, o delegație de vreo 20 de funcționari ai Băncii Naționale Române care aplaudau cu sîrg după fiecare mișcare, stîrnind zîmbetul jenat al muzicienilor și cel ironic al germanilor din sală.) Și m-am gîndit din nou, cu tristețe, la concertul excepțional al duo-ului Remus Azoitei-Eduard Stan, la Praga, în fata unei săli aproape goale...

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Robert Cray

Am revăzut de curînd un fost coleg, proaspăt pensionat. Era printre cei mai buni în școala generală. Copil de oameni cumsecade și înstăriți cît permitea societatea rurală comunizată din anii '60, avea talent de actor, dar n-a ajuns „un nume”. M-am gîndit deseori la amănuntul acesta, într-un fel negliabil: părinți de bună calitate pot naște un artist bun și iubit, dar el ratează destînlul. (Artiștii geniali, se știe, provin din genitori cu traume, boli sau defecte irecuperabile.) Ex-colegul a reușit în viață: după o carieră de... militar, are pensie grasă, are avere, are tot ce dorește! O să moară fericit între copii și nepoți, poate chiar și strănepoți, că *n-a dat cu sapa*, cum zice lumea din satul nostru natal...

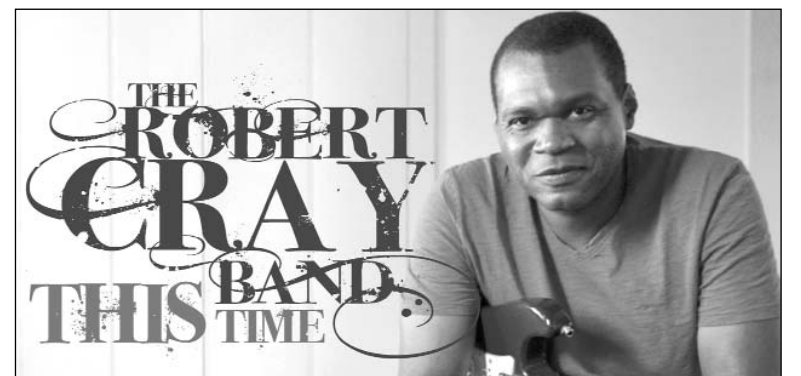
Remarca „n-a dat cu sapa” m-a trimis la un aspect ce, aparent, separă bluesul lui Robert Cray de al predecesorilor. Cineva observa că muzica lui Cray nu se mai nutrește din rădăcinile rurale, din care a crescut o mare parte a bluesului, așa cum îl știm ca gen distinct și robust. Eleganța stilului său chitaristic n-are prea multe în comun cu felul rugos și oarecum brutal de-a cînta, specific lui Muddy Waters, Howlin' Wolf sau chiar lui B.B. King. Nu mai cobor spre origini, la Charlie Patton, Son House ori Bukka White, unde expresivitatea (ca să comit o imagine poetică) o dă mireasma crudă a pămîntului ce se ridică din fiecare acord al chitarei... Și-atunci, mai cîntă Robert Cray blues, dacă n-are nici un pic de gust de țărînă? Unii chiar îl suspectează că păcălește auditoriul, fiindcă muzica lui nu e blues, ci un *rhythm-and-soul* bun pentru bogății care își imaginează că, ascultînd așa ceva, stau în contact cu „poporul”, ca să vorbesc românește. Vorbesc și eu să mă aflu în treabă: mai mult decît orice, diferența între indivizii ce compun o societate e generată de bani. Inegalitatea există de cînd lumea.

Numai politicienii proști vor s-o ascundă, jucînd roluri populiste, de oameni obișnuți – cînd e campanie electorală!

Robert Cray cîntă blues totuși, măcar pentru că asta cîntă cineva care se uită în jur și simte durerea, păcatul și sărăcia. Cum se numește ce face, e doar o etichetă. Cu figura lui de băiat cuminte, de bărbat frumos (al cărui obraz pare ciuruit de vîrsat), cu vocea de gigolo, cu felul său de-a ciupi corzile, de-a le mîngîia diafan ca atingerea zborului de înger, Robert Cray mă ia mereu complice la compasiunea pentru subiectele abordate. Mai precis, la necazurile pe care orice artist adevărat le detectează în sufletul contemporanilor, dîndu-le expresie și expresivitate cu funcție cathartică. Cîtuși de puțin, nu e vorba de mine, de cunoscuți sau de cineva aflat în zona preocupărilor mele. Oamenii despre care cîntă Robert Cray îmi sînt la fel de indiferenți ca orice erou de film, roman, poveste. Interesul pentru ei s-ar limita la curiozitatea intelectuală pe care mi-o trezesc astfel de entități. Ce legătură aș putea stabili, bunăoară, între mine și soldatul american mort în Irak, apărînd o conductă petrolieră despre care nu știa nimic? Dar intervine muzica, acest „ceva” inefabil, pe care nu mă străduiesc să-l explic. Îl știți, îl simțiți fiecare, particularizat. Muzica ne dă sentimentul că aparținem aceleași lumi. Blues, rock, punk, new-wave sau rap, contează doar simțămîntul de aderență pe care țî-l trezește o piesă ori alta!

Opresc aci considerațiile, fiindcă tocmai rulează la putere medie piesa *Love 2009*, de pe noul album Robert Cray – *This Time* (Vanguard). Torn în pahar o tescovină răsfiartă, nu adaug gheață, că nu sînt la club, scot niște gogoșari murați, cu gust de grădina oltenească, și...

E nevoie de continuare?

TOP CARTE

1

Animalul inimiiHerta Müller
Editura: Polirom

2

Prin perdeaAurora Liiceanu
Editura: Polirom

3

Castelul din nori s-a sfărâmatStieg Larsson
Editura: Trei

4

Vertigo. Lista infinităUmberto Eco
Editura: RAO

5

Petală (album + CD)Alexandru Andrieș
Editura: Vellant

Șapte Oscaruri mai mici

Dragoș Cojocaru

Când Walt le-a spus ce are de gând soției, Lillian, și fratelui, Roy, aceștia n-au mai știut cum să îl facă să renunțe la idee. Iar Hollywood-ul a etichetat proiectul drept „nebulia lui Disney”.

Dar Walt nu era nebun. Se apucase de animație când lumea încă nu știa bine ce este ăla cinema și, din 1920, începuse să își construiască propriul studio, trecuse cu succes de la filmul mut la cel sonor, de la alb-negru la culoare, iar Mickey Mouse îi adusese primul Oscar în 1932. Dar Disney știa că se poate mai mult și voia mai mult.

Logic, pasul următor trebuia să fie, în mintea lui Walt, un lungmetraj de animație care să adapteze un basm clasic. Walt știa povestea încă de la 15 ani, când o urmărea fascinat pe Marguerite Clark în rolul Albei ca Zăpada, într-un film mut și alb-negru din 1916. „Nebunia lui Disney” trebuia să fie însă o „fantasie” muzicală în Tehnicolor.

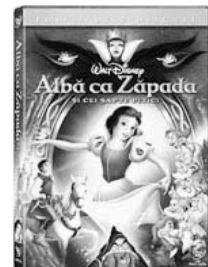
Europenii încercaseră deja o asemenea aventură, cu destul de puțin succes: două filme realizate de

spaniolul Quirino Cristiani în 1917 și 1918 (astăzi pierdute) și, în 1926, *Aventurile prințului Ahmed* migălos animate de nemțoaica Lotte Reininger.

Cum a ajuns în cele din urmă Disney la castelul său fermecat puteți afla în detaliu din bonusurile ce însoțesc ediția de colecție pe 2 DVD-uri a filmului *Albă ca Zăpada și cei 7 pitici*, o ediție pe care o puteți găsi la Cărturești. Mai important este finalul fericit al poveștii.

La premieră, Walt, cel cu „nebulia”, a fost aplaudat frenetic de mulțimea gigantilor Hollywood-ului (printre care Charlie Chaplin, Mary Pickford, Douglas Fairbanks Jr., Judy Garland, Ginger Rogers, Clark Gable sau Marlene Dietrich). Șase zile mai târziu apărea, înconjurat de cei șapte pitici, pe coperta revistei „Time”, iar la Oscarurile din anul următor, primea un premiu special – o statueta normală și alte șapte mai mici – care i-a fost înmănat de vedeta în miniatură Shirley Temple.

Iar prințul fericit a dus acasă o grămadă de bani cu care a construit un imperiu și a definit industria animației pe 100 de ani de atunci înainte.

TOP FILM

1

Albă ca Zăpada și cei șapte piticiRegia: David Hand
Walt Disney Productions

2

Henry și JuneRegia: Philip Kaufman
Walrus & Associates

3

NașulRegia: F.F. Coppola
Paramount Pictures
Ediție de colecție – 5 DVD

4

Vicky Cristina BarcelonaRegia: Woody Allen
Mediapro

5

CititorulRegia: Stephen Daldry
Mirage Enterprises

Radio România Muzical
prezintă
Colecția haute couture
2009-2010

Noi emisiuni, un nou site,
un nou post alternativ online

Din 5 octombrie

Clasic, jazz & more la superlativ

se aude în FM (97.6 și 104.8)
pe satelit și live online
muzical.radioromania.ro

TOP MUZICĂ

1

PetalăAlexandru Andrieș
A&A Records

2

Om de lutAlexandrina
A&A Records

3

Baladă lăutăreascăJohnny Răducanu
Soft Plus Records

4

The Resistance (CD+DVD)Muse
Warner Music

5

Still So Far to Go...Chris Rea
Warner Music

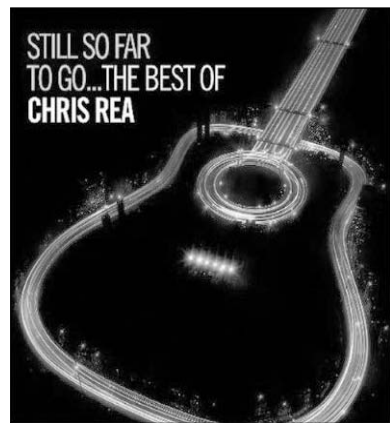
The Best of Chris Rea

Adrian Olaru

Anunțul plecării într-un turneu european în 2010 a coincis cu lansarea unui best of Chris Rea. Colecția remasterizată sub titlul *Still So Far to Go... The Best of Chris Rea* a fost lansată pe piață pe 5 octombrie și cuprinde un dublu CD. Colecția va include și piese nou-nouțe, *Come So Far*, *Yet Still So Far to Go* și balada *Valentino*.

Fool (If You Think It's Over), *On the Beach*, *Let's Dance*, *Josephine* și *Stainsby Girls* sînt incluse pe primul CD, pe cînd piesele *Working on It*, *The Road to Hell (Part 2)*, *Auberge*, *God's Great Banana Skin* și *Julia* sînt prezente pe cel de-al doilea CD.

Albumul este disponibil în ediție limitată, sub forma unui digipak ce conține și un booklet cu notele personale ale lui Chris Rea, o selecție a unor picturi proprii și fotografii. Cel de-al doilea album este aprențat, permițînd accesul la un conținut exclusiv cînd va fi inserat într-un PC/MAC, ce va include o downloadare gratuită a piesei *Valentino*, interviuri noi cu Chris Rea, cele două piese

noi plus videoclipuri vechi, filmări live, postere și multe altele.

Urmăriți cariera muzicală a celui mai cunoscut cîntăreț, compozitor și chitarist. Best of-ul *Still So Far to Go* cuprinde cronici despre incredibila carieră a celui mai celebru fiu pe care l-a dat Middlesbrough-ul.

Chris Rea are o carieră de peste 30 de ani și a vîndut peste 30 de milioane de albume. Discurile *The Road to Hell* (1989) și *Auberge* (1991) au intrat în topurile din UK, transformîndu-l pe Chris Rea într-unul din cei mai apreciați muzicieni și compozitori.

http://www.supliment.polirom.ro/

Suplimentul
DE CULTURĂ

Saptaminal
Editura Polirom

EXCLUSIV ONLINE:
Știrile SDC

Zilnic, cele mai proaspete
știri din cultură

SDC vă recomandă

Intelectualii și soarta Europei: un colocviu-eveniment inițiat de ICR Paris

Cristina Hermeziu

La 20 de ani de la căderea cortinei de fier, filozofii Horia-Roman Patapievici și Ciprian Mihali participă alături de alte 20 de personalități europene la un colocviu de anvergură despre rolul intelectualilor în soarta Europei, desfășurat la Paris între 6 și 7 noiembrie.

La propunerea Institutului Cultural Român de la Paris, intelectualii Europei de Est și Europei de Vest se întâlnesc în cadrul unui amplu colocviu internațional, găzduit de Institutul Goethe și de Senatul Franței, pe 6 și 7 noiembrie 2009. „L'Intellectuel public en Europe 1989-2009” invită la o reflecție comună asupra rolului intelectualilor în spațiul public în ultimii 20 de ani, bulversați de schimbări radicale, de la căderea Cortinei de fier, pînă la reșezarea Europei prin lărgirea UE.

Peste 20 de personalități cunoscute din opt țări europene participă timp de două zile la dezbateri grupate tematice. În ce fel a

evoluat gradul de implicare a intelectualilor în spațiul public în ultimii 20 de ani, răvășiți de schimbări fundamentale; în ce domenii s-au intensificat sau din ce cauze s-au diluat contactele între intelectualii diverselor țări europene, supuse procesului de lărgire a Uniunii Europene; cum gîndesc intelectualii de astăzi Europa de mîine – sînt cîteva din temele acestui colocviu internațional, desfășurat sub egida Senatului Franței și aflat sub patronajul lui Bernard Kouchner, ministrul francez al Afacerilor Externe.

Pe lîngă Horia-Roman Patapievici și Ciprian Mihali, reprezentanții României la acest colocviu, participă intelectuali de renume din Franța, printre care Alain Finkielkraut, Danièle Sallenave, Tzvetan Todorov, Jacques Rupnik, Antonin Liehm; din Germania – Jens Reich, din Polonia – Georges Mink și Ireneus Krzeminski, din Ungaria – Gyorgi Konrad și Gaspar Miklos Tamas. Cehia e reprezentată de Tomas Sedlacek, Slovenia

de Boris Pahor și Boris Novak, din Croația participă Predrag Matvejevic și Peter Selam.

Colocviul „L'Intellectuel public en Europe 1989-2009” este inițiat

de ICR Paris și organizat împreună cu Goethe Institut, Centrul Ceh, Institutul Polonez, Institutul Ungar, Institutul Slovac, Ambasada Sloveniei și Ambasada Croației din Paris.

TVR Iași descoperă Iașul prin film

ieri a avut loc, în sala studio a TVR Iași, Gala Internațională de Film Documentar „IAȘI DESCOPERĂ”. 12 regizori din Republica Moldova,

Ucraina și România au descoperit Iașul anului 2009: Vatamanu din Chișinău, Iuri Levicic din Cernăuți, Mihai Bauman și Gabi Virginia Șarga

din București, Ovidiu Lazăr, Dana și Titus Ceia, Alexandru Val Condurache, Oana Lazăr, Violeta Gorgos, Andreea Știliuc și Alex Vasiliu din Iași. Prin Gala Internațională de Film Documentar, Studioul TVR Iași marchează aniversarea a 18 ani de la înființarea sa și a 15 ani de la prima întâlnire a CIRCUM Regional – Asociația Europeană a Televiziunilor Regionale din Europa de Est, care a avut loc în România, tot la Iași.

În cadrul aceluiași eveniment, astăzi, 7 noiembrie, de la ora 10.00, TVR Iași își deschide porțile pentru toți cei care doresc să cunoască mai îndeaproape munca în televiziune. Publicul va putea vizita studioul din strada Lascăr Catargi 33 și va putea urmări o selecție de filme documentare despre oameni și locuri din Iași: *Medalion Teofil Vilcu – Un mare actor al scenei românești*, *Enigma Ploilor fără soț și George Lesnea și revista „Viața Românească”*, filme din videoteca de aur a TVR.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Raport de activitate

Data. Ora. Agent de serviciu.

La ora 09.33 am procedat la parcare autoturismului din dotare în zona Capăt CUG și la amplasarea dispozitivului video radar de monitorizare a traficului rutier în scopul realizării activității specifice de prevenire a evenimentelor rutiere avînd la bază viteza excesivă și totodată în scopul îndeplinirii normei lunare de amenzi conform regulamentului de ordine interioară aliniatul trei.

La ora 09.40, în apropierea mașinii și-a făcut apariția un grup de cetățeni dintre care un cetățean caucazian de gen masculin avea asupra sa un dispozitiv de redare audio marca Sony. S-au poziționat în fața parbrizului, fapt care a condus la obstrucționarea unghiului de detecție a dispozitivului radar.

La ora 09.43 și-a făcut apariția o persoană de sex feminin care după aparențe comitea frecvent infracțiunea de prostituție, conform art.328 Cod Penal. Unul dintre membrii grupului a acționat prin punerea femeii cu fundul pe capota mașinii care masca prezența autoturismului în care îmi efectuam exercițiul funcției și a început să imite realistic acțiunea de act sexual, fără însă a avea loc contactul propriu-zis. Un alt individ din grup a procedat la aruncarea peste cei doi a unui teanc de ceea ce păreau a fi bancnote specifice economiei americane.

La ora 09.45 una din celelalte persoane prezente la fața locului a scos de sub ascunzișul hainei o

armă de foc, pe care însă am recunoscut-o ca fiind un model învechit de jucărie cu mîner, întrucît subsemnatul împreună cu soția a achiziționat prin mijloace bănești același model cu scopul de atribuire prin cadou către fiul nostru pe care îl deținem de trei ani, cu ocazia zilei de naștere. Individul nu a îndreptat arma spre cineva anume, ci doar a procedat la agitația ostentativă în plan vertical.

La ora 09.47 un alt individ din grup și-a dat jos pardesiul, dezvelindu-și bustul gol, dotat cu mușchi, și a executat în aer mișcări specifice de arte marțiale, posibil shotokan, asemănătoare celor care ne-au fost prezentate în cadrul programului de autoapărare. Același individ a făcut cîteva mișcări cu piciorul în apropierea capului prostituatei, cu intenția clară de a epata, după care temperatura scăzută și-a spus cuvîntul, cetățeanul procedînd la adaptarea vestimentației la condițiile meteo.

La ora 09.51 cetățenii au procedat la declinarea identității, afirmînd că fac parte din grupul organizat de interpretare a muzicii hip hop cu numele de Iași Mafia Brothers. Aplicînd tehnici specifice de interogare la fața locului am constatat că membrii grupului participau la un experiment privind realizarea primului videoclip muzical filmat pe camera radar. Anexez cererea lor privind intrarea în posesie asupra înregistrării video.

Semnătura

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente: Adriana Babeti, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, Veronica D. Niculescu, Adrian Olaru, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Artă vizuală: Constantin Vică. **Caricatură:** Lucian Amarii (Jup). **Grafică:** Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu, Cristina Hermeziu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Desprinderea

FILM
Iulia BLAGA

Sfaturi

În ultimul număr din „London Review of Books” (vol. 31, nr. 21, 5 noiembrie), Julian Barnes își începe excelențul articol despre Maupassant prin citarea unui schimb epistolar din vara lui 1878, când Maupassant avea aproape 28 de ani, iar Flaubert aproape 57. Guy i se plînge lui Gustave că îl plictisește amorul „cu femeile” la fel de mult ca mostrele de înțelepciune masculină, că știrile i se par mereu aceleași, vicile sînt triviale și „nu există destule moduri diferite de a alcătui o frază”. Răspunsul lui Flaubert e total, nu iartă nimic. Împotriva monotoniei sexuale „există un remediu simplu: mai rărește-o puțin”, observația legată de știri e „nemulțumirea unui realist – și, de altfel, ce știi tu despre asta? Ar trebui să te uiți la lucruri cu mai multă atenție”, totul e oricum trivial (deci și vicile), iar la partea stilistică, soluția pare ea însăși banală – „caută și vei afla”. Flaubert nu se oprește aici și simte nevoie să-l prevină pe Maupassant că-și pierde vremea aiurea în loc să scrie: „Trebuie – pricepi, tînărul meu prieten? – trebuie să lucrezi mai mult decât o faci. Am impresia că ești cam pierde-vară. Prea multe cocote! Prea mult vîsliț! Prea multă agitație! O persoană civilizată are nevoie de mult mai puțină mișcare decât pretind doctorii. Te-ai născut ca să fii poet: fii unul. Orice altceva e fără rost – începînd cu plăcerile și sănătatea ta. (...) În concluzie, dragul meu Guy, trebuie să te ferești de melancolie: e un viciu”. Ultima frază e la fel de răsunătoare ca o scrisoare pe care Barnes nu o mai citează (pentru că nu-l interesează în articolul despre care vorbim), trimisă de Flaubert la data de 6 martie 1855 (pentru contabilității visători, cu 23 de ani înainte de vara de mai sus) doamnei Louise Colet, pe care scriitorul o iubise în felul lui: „Doamnă, am aflat că v-ați dat osteneala să mă căutați aseară ieri pe înserate, de trei ori la rînd. Eu nu eram. Și de teamă să nu vă faceți de rîsul lumii, dat fiind că o asemenea persistență din partea dvs. ar putea să mă facă și pe mine tot atît de persistent, aleasa mea educație mă obligă să vă previn: n-am să fiu niciodată. Am onoarea să vă salut, G.F., marți dimineața”. Asta a fost ultima scrisoare trimisă dnei. Colet. Nu știm dacă onoarea a împiedicat-o să-l mai caute, dar pe noi sigur n-o să ne împiedice să fim melancolici. Scuză e dublă: sfîrșitul de toamnă arată aici altfel decât cel din Croisset-ul de secol XIX, și oricum nu ne pregătim să scriem vreo Doamnă Bovary. Pînă la urmă, singurul lucru care ne rămîne e tocmai melancolia.

ISSN 1584-8272

9 771 584 827000 248

Bine ați venit la Woodstock! sună titlul în română, fără nici o legătură cu Taking Woodstock și cu sensul intenționat de bătaie. Așa cum scria cineva în presa americană, festivalul de la Woodstock din 2009 a intrat în istorie nu atît pentru Jimi Hendrix sau Bob Dylan, cît pentru faptul că nu s-a întîmplat nimic în ciuda amplorii lui. Nu s-a luat nimeni la bătaie, nu s-a îmbătat nimeni în așa hal încît să-și dea foc, nimeni nu a violat vreo bătrînă localnică și nimeni nu a fost ucis de vreo boxă în cădere.

Taking Woodstock, prezentat în premieră la Cannes în acest an, a fost întîmpinat cu mult mai multă căldură de jurnaliștii europeni. Oare de ce? Filmul lui Ang Lee (*Brokeback Mountain, Tigru și dragon, Rațiune și simțire*) nu este un film de autor și nu pretinde că defrișează zone sălbatice din cinema, dar e o mostră de cinema curat și îngrijit, fără să fie apretat și fără să urmeze totuși orizontul de așteptare al spectatorului. Pentru americani (care oricum au crescut/trăit cu legenda Woodstock, deci le-o fi ajuns și lor),

Bine ați venit la Woodstock!/Taking Woodstock. Regia: Ang Lee. Cu: Demetri Martin, Imelda Staunton, Henry Goodman, Liev Schreiber, Jonathan Groff, Emile Hirsch, Paul Dano

poate fi enervant un film despre cel mai celebru concert-maraton din istorie în care să nu vezi o sosie a lui Hendrix nici măcar din spate și în care să nu auzi nici o frîntură de melodie cunoscută. Mie acest lucru mi se pare foarte ingenios.

Recrearea istoriei

Filmul e inspirat din cartea *Taking Woodstock: A True Story of a Riot, a Concert, and a Life*, scrisă de Elliott Tiber și Tom Monte, în care Elliott Tiber rememorează împrejurările în care, ca fiu al proprietarilor motelului El Monaco din White Lake, statul New York, a adus festivalul în, pardon de expresie, locația unde s-a desfășurat pînă la urmă. Filmul recrează

istoria și duce în paralel organizarea festivalului (excellent redată de Ang Lee, cu mare consum organizatoric) cu destinul protagonistului (interpretat de Demetri Martin, dacă știți videoclipul la melodia lui Travis, *Sel-fish Jean*), dar cele două drumuri se desprind cînd începe festivalul. Astfel, spectatorul e obligat ca în loc să stea cu gloata și să danseze cu flori în păr, să-l urmeze pe Elliott în încercarea de a rezolva probleme puse și de organizare, și de relația cu părinții rupti de realitate, și, mai ales, să-și urmeze propriul proces de emancipare. În singura sa tentativă de a ajunge la locul festivalului, eroul e oprit de un cuplu de hippoți în a căror rulotă experimentează ce trebuie experimentat

pentru a justifica cel mai psihedelic moment al filmului. Acela e începutul desprinderii tînărului de familie și de un mod de viață, iar filmul tratează mai mult despre asta decât despre momentul istoric în sine.

Taking Woodstock nu are nimic făcut, nu e kitsch, zgomotos sau plictisitor și se termină așa cum începe – fără hopuri. Are multe momente comice, mulțumită mai ales lui Liev Schreiber, mult mai haios în rolul de travestit decât e Imelda Staunton în cel al mamei cărpănoase (deși aceasta are o scenă antologică, o s-o descoperiți singuri). Poate că nu e genul de film pe care să vrei să-l tot revezi, dar dacă ai face-o, ai face-o mai ales pentru imaginea lui Eric Gaultier.

Să nu lași afară un cîine

Mai mult decât gripa porcînă, pe mine mă sperie frigul – acesta care, după ce scade temperatura sub 10 grade, îmi pare că trece nestîmjenit de haine, de piele, de carne, îmi intră în oase și-mi îngheață pînă și ADN-ul. Din acel moment, încep să regret că nu m-am născut urs, să mă retrag la o cinstită hibernare, pînă dau ghiociei. Iar pentru frigul absolut, zero-grade-kelvin-ului meu e asociat aproape pavlovian cu expresia „să nu lași afară un cîine”. Și pentru că vremea mă obligă, îmi amintesc cum mi-a intrat expresia asta în cap. S-a întîmplat așa:

Cu mulți ani în urmă, pe cînd stăteam cu chirie, într-o după-amiază oarecare, din varii motive, am venit turbat spre casă, cu gîndul să mă bag sub plapumă și să mă arunc în lumea somnului ca-ntr-o baltă cu ape adînci, tulburi. Pe la prînz, trecuse tata pe la serviciu și îi dădusem cheia, ca să nu stea în frig pînă la autobuzul de seară. I-am spus să mi-o lase – unde altundeva? – sub preșul de la intrare. Întîi că a trebuit să scutur preșul zece minute, ca să găsesc cheia într-o crăpătură de lîngă ușa. Apoi, după ce am descuiat ușa, mi-am dat seama că tata rupsese clanța. Probabil a

tras de ea cît a putut de tare, ca să fie sigur că nu mai intri pe acolo decât pe baza amprente de retină. Așa e tata. Cînd închie ușa, o face cu simț de răspundere. Dintotdeauna m-a sfătuit să încui bine ușa, chiar și cînd sînt în casă, că „mai intră vreun nebun”. În imaginarul lui, există mereu un nebun dezlegat, în libertate, care n-are altă treabă decât să aștepte să las descuiat, pentru a năvăli peste mine. Am fript cîteva șuturi în ușa, apoi m-am dus la stăpînul camerei închiriate, care stătea alături, ca să-l rog să mă țină, să nu fac

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

vreo prostie. A venit înarmat cu felurite scule. A meșterit un sfert de oră – repetîndu-mi: „Dom’ Florin, da’ ce frig poate să fie, că nici un cîine nu-ți vine să lași afară!”. Replica mi s-a imprimat pe creier, cu atît mai mult cu cît nici el nu reușea mare brînză. Pînă la urmă s-a enervat și omul, a adus o rangă și am spart ușa. Am lăsat-o deschisă pînă la perete, la discreția nebunului dezlegat, și am fugit să caut o broască nouă, înfruntînd un frig în care n-ai fi lăsat nici un cîine.

S-a dovedit a fi ziua mea norocoasă: am găsit în ultima clipă un magazin de metalo-chimice tocmai spre sfîrșitul programului. Am cumpărat o broască și o jumătate de kilogram de cuie (îmi trebuia doar unul, pentru clanță, dar cum naiba să cumperi un singur cui?!). În două ore, cu Doamne-ajută, mi-am montat invers noua clanță. Și-am lăsat-o așa. Cît de cît stătea închisă. Între timp, îmi trecuse somnul. Abia după miezul nopții m-am aruncat în balta cu ape tulburi, adînci.